

سلسله زاد المؤمن (۲)

سلسله توشه مؤمن (۲)

دعاهای جامع

تقديم العلامة الشيخ

د/ عبدالله بن عبدالرحمن الجبرين

نويسنده

خالد الجريسي

ترجمه

اسحاق دبيري (رحمه الله)

دعاهای جامع	عنوان کتاب:
خالد الجریسی	تألیف:
اسحاق دبیری (رحمه الله)	ترجمه:
مذاهب فقهی اهل سنت	موضوع:
اول (دیجیتال)	نوبت انتشار:
دی (جدی) ۱۳۹۴ شمسی، ربیع الأول ۱۴۳۷ هجری	تاریخ انتشار:
www.aqeedeh.com کتابخانه عقیده	منبع:

این کتاب از سایت کتابخانه عقیده دانلود شده است.

www.aqeedeh.com

book@aqeedeh.com

ایمیل:

سایت‌های مجموعه موحدین

www.aqeedeh.com

www.mowahedin.com

www.islamtxt.com

www.videofarsi.com

www.shabnam.cc

www.zekr.tv

www.sadaislam.com

www.mowahed.com

contact@mowahedin.com

فهرست

۱	فهرست
۳	تقدیم
۵	مقدمه
۹	فصل اول حق دعا و فضل آن
۹	دعا حقیقت عبادت است
۱۳	دعا توبه است
۱۴	دعا از نشانه های نیکوکاران است
۱۵	دعا بهترین و گرامیترین چیز نزد خدای تعالی است
۱۵	دعا ممکن است موجب رد قضا و تغییر سرنوشت شود
	دعای مؤمن به یقین مستجاب است و تجارتی سودمند است چه زود و چه
۱۵	دیر
۱۷	فصل دوم برخی از شرایط و آداب دعا
۱۷	از شروط دعا
۱۸	از آداب دعا
	فصل سوم درحالت هایی که مخصوص اجابت دعا است و امید
۲۳	قبول شدن دعا هست
۲۳	۱ - در وقت سجود
۲۳	۲ - در حال روزه داشتن

- ۳ - دعا در روز عرفه ۲۴
- ۴ - دعای بیچارگان ۲۵
- ۵ - دعای مظلوم ۲۵
- ۶ - دعا در شب قدر ۲۶
- ۷ - دعا در هنگام سفر ۲۶
- ۸ - دعا در بین اذان و اقامه ۲۶
- ۹ - ساعت اجابت دعا در روز جمعه ۲۶
- ۱۰ - دعا در وقت سحر (سومین گام شب) ۲۸
- فصل چهارم در دعاهای برگزیده از قرآن^(۱) ۳۱**
- فصل پنجم در دعاهای انتخاب شده از صحیح ترین سنت مطهر**
- ۴۵ .....
- ۵۷ ..... پی نویس

تقدیم

الْحَمْدُ لِلَّهِ الْمَلِكِ الْمَعْبُودِ الرَّحِيمِ الْوَدُودِ، فَتَحَ بَابَهُ لِلظَّالِمِينَ وَحَثَّ عَلَيَّ دُعَائِهِ فِي كِتَابِهِ الْمُبِينِ، أَحْمَدُهُ سُبْحَانَهُ وَأَشْكُرُهُ عَلَيَّ فَضْلِهِ وَعَطَائِهِ وَعَلَيَّ جَزِيلِ نِعْمَائِهِ، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ وَلَا مُعِينٌ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ الصَّادِقُ الْأَمِينُ، صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ، وَبَعْدُ:

رساله‌ی حاضر (جوامع الدعاء) را خالد بن عبدالرحمن الجریسی - خدایش موفق گرداناد و از خطاها دور کند - نوشته است.

نویسنده در این رساله دعا‌های جامع برگرفته از آیات و احادیث را اختیار کرده است. خداوند او را توفیق عنایت کرد تا آیات شامل دعا‌های جامع و احادیث صحیح را بیاورد. البته پیش از آن، برخی از آداب دعا کردن را برای کسی که می‌خواهد مستجاب الدعاء شود ذکر کرده و اوقات اجابت دعا و اسباب آن را نیز بیان نموده است.

خداوند او را توفیق دهد و از خطاها راهنمایی کند و در دین و دنیا یاری اش دهد.

وَصَلَّى اللَّهُ عَلَيَّ مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ وَسَلَّمَ.
كَتَبَهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْجَبْرِي

١٤٢١/٩/١ هـ

مقدمه

الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَنْخَفَ عِبَادَهُ الْفُضْلَاءَ، وَأَمْتَنَ عَلَيْهِمْ فَكَانُوا مِنْ أَهْلِ
الصِّدْقِ وَالْوَفَاءِ، أَخْلَصُوا لَهُ الدُّعَاءَ وَأَثْنُوا عَلَيْهِ أَعْظَمَ الثَّنَاءِ، فَرَادَهُمْ سُبْحَانَهُ
الْآءَ فَوْقَ الْآءِ، وَنَجَّاهُمْ بِرَحْمَتِهِ مِنَ النَّارِ دَارِ الشَّقَاءِ، وَأَسْكَنَهُمْ فَيْسِيحَ جَنَاتِهِ
دَارَ النِّعْمَاءِ. أَشْكُرُهُ تَعَالَى وَهُوَ حَسْبُنَا فِي كُلِّ حَالٍ وَكَفَى، وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا
اللَّهُ، شَهَادَةً مَن تَزَّهَ رَبُّهُ عَنِ الشِّرْكِ وَنَفَى، وَأَقْرَرَهُ بِالْوَحْدَانِيَّةِ مُعْتَرِفًا، وَأَشْهَدُ
أَنَّ سَيِّدَنَا مُحَمَّدًا عَبْدَهُ وَرَسُولَهُ أَرْزَى الْأَنْامَ شَرَفًا، اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَيْهِ وَعَلَى
آلِهِ وَصَحْبِهِ الْأَيْمَةِ الْخُلَفَاءِ، وَالسَّادَةِ الْخُلَفَاءِ، أَهْلِ الصِّدْقِ وَالْوَفَاءِ، وَمَنِ اتَّبَعَهُمْ
بِإِحْسَانٍ وَلَا تَارِهِمْ أَقْتَفِي. وَبَعْدُ:

حال که دعا بهترین توشه‌ی روز آخرت بود و بزرگ ترین مراد و مقصود مؤمنان و نیکوکاران به شمار رود و عبادتی مخصوص روز آخرت است؛ با امید به یاری و تکیه بر قدرت خدا و با توکل بر خداوند سبحان، به گردآوری دعا‌های مهم مستحب در تمام اوقات شبانه روز پرداختم و قصد جمع آوری و پژوهش در تمام دعا‌های موجود در قرآن و سنت را نداشتم؛ زیرا توانایی و همت انجام آن را در خود نمی‌دیدم، مبادا نتوانم از عهده‌ی شمارش آن همه ادعیه برآیم و با بیم از این که طولانی بودن مطالب ممکن است خواننده را از خواندن آن منصرف کند، تا برسد به حفظ کردن آن.

لذا به گردآوری و ترتیب آن چه ان شاء الله می شود حفظ کرد و بهره و سود آن بسیار است پرداختم و به ان بسنده کردم. و اما قصد نگارنده کسانی است که در حال سفر و حضرند.

و آن را (جوامع الدعاء) یعنی دعا‌های جامع و مانع نامیدم و این دومین حلقه از سلسله های زاد و توشه‌ی مؤمن است. ان شاء الله خدا نفع آن را به همگان برساند.

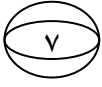
این ادعیه پس از مقدمه به پنج فصل به ترتیب زیر تقسیم شده است:

- ۱ - حق دعا و فضل آن.
- ۲ - شرایط دعا و آداب آن.
- ۳ - حالات مخصوص به اجابت دعا.
- ۴ - دعا‌های برگزیده و انتخاب شده از قرآن کریم.
- ۵ - دعا‌های برگزیده شده از صحیح ترین و موثق ترین اسناد برگرفته از سنت مطهر.

ترتیب ادعیه‌ی قرآنی به ترتیب سوره های قرآن بیان شده است. سپس در ادعیه‌ی وارد شده از سنت، روایت های بخاری و مسلم رحمهما الله یا روایت یکی از آن ها را با درج عین عبارات ثبت شده در روایت، آورده ام و منابع و مآخذ را در پایان کتاب ذکر کرده ام و قصدم از تمام این کارها سهولت استفاده و حفظ آن، برای خواننده بوده است.

با امید به آن که تمام این کارها فقط برای رضا و خشنودی خدا و پیروی از سنت پاک پیامبر باشد و با آرزوی محبت و دوستی خداوند،

ورد شبانه روزی

کسی که نوشته را می خواند و حفظ می کند و یا به آن دعا نماید. إن شاء
الله تعالى إنه ولي ذلك سبحانه والقادر عليه ولا حول ولا قوة إلا بالله العلي
العظيم.

خالد الجریسی

الریاض فی ۱/۸/۱۴۲۱هـ

فصل اول

حق دعا و فضل آن

خواننده‌ی عزیز! دعا دربردارنده‌ی حقیقت عبادت است. دعا نیاز بنده به خداست. و کسی که با تدبیر و اندیشه، بر کلام آشکار و صریح قرآن و سنت پاک پیامبر بنگرد، متوجه می‌شود که حق دعا و فضل و فهم آن متواتر و واضح و آشکار است، و برای هر حقی حقیقتی است؛ چنان که برای هر فضل و احسانی، اجر و پاداش بسیاری است.

خواننده‌ی گرامی! پاره‌ای از حق و فضل دعا در برابر توست که آن را کوتاه و مختصر بیان می‌کنم.

دعا حقیقت عبادت است

خداوند می‌فرماید:

ذَٰلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ الْبَطْلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ

الْكَبِيرُ [لقمان: ۳۰].

بدین سبب است که "خدای یکتا حق است و آن چه جز او به خدایی می‌خوانید، همه باطل مطلق است. حق و حقیقت تنها خداست. بلند مرتبه و بزرگوار است".

و خداوند می‌فرماید:

وَإِذَا غَشِيَهُمْ مَوَّجٌ كَالظُّلَلِ دَعَوْا اللَّهَ مُخْلِصِينَ لَهُ الدِّينَ فَلَمَّا نَجَّاهُمْ إِلَى الْبَرِّ فَمِنْهُمْ مُّقْتَصِدٌ وَمَا يَجْحَدُ بِآيَاتِنَا إِلَّا كُلُّ خَتَّارٍ كَفُورٍ [لقمان: ۳۲].

"و هرگاه که موجی مانند کوه ها آن ها را فرا گیرد، در آن حال خدا را با عقیده‌ی پاک و اخلاص کامل می خوانند و چون به ساحل نجاتشان رسانید بعضی بر قصد طاعت خدا باقی مانند و بعضی دیگر به کفر بشتابند. و آیات ما را انکار نمی کند جز آن کس که غدار و عهد شکن و کافر ناسپاس است."

و خداوند می فرماید:

يَدْعُونَ رَبَّهُمْ خَوْفًا وَطَمَعًا وَمِمَّا رَزَقْنَاهُمْ يُنْفِقُونَ [السجده: ۱۶].
"با بیم و امید خدای خود را بخوانند و آن چه روزی آن ها کردیم، به مسکینان انفاق کنند."

و می فرماید:

وَقَالَ رَبُّكُمْ ادْعُونِي أَسْتَجِبْ لَكُمْ إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ [غافر: ۶۰].

و خدای شما فرمود: "مرا با خلوص دل بخوانید تا دعای شما را مستجاب کنم و آنان که از دعا و عبادت من روی گردانند و سرکشی کنند، زود با ذلت و خواری در دوزخ شوند."

و می فرماید:

وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ
فَلْيَسْتَجِيبُوا لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ [البقره: ۱۸۶].

"و چون بندگان من از دوری و نزدیکی من از تو پرسند، بدانند که من به آن ها نزدیکم و هر که مرا بخواند، دعای او را اجابت کنم. پس بایستی دعوت مرا بپذیرند و به من گروند، باشد که به سعادت راه یابند."
و خداوند می فرماید:

فَقُلْتُ اسْتَغْفِرُوا رَبَّكُمْ إِنَّهُ كَانَ غَفَّارًا ﴿۱۰﴾ يُرْسِلِ السَّمَاءَ عَلَيْكُمْ مِدْرَارًا ﴿۱۱﴾ وَيُمِدُّكُمْ بِأَمْوَالٍ وَبَنِينَ وَيَجْعَلْ لَكُمْ جَنَّاتٍ وَيَجْعَلْ لَكُمْ أَنْهَارًا ﴿۱۲﴾ [نوح: ۱۰-۱۲].

باز گفتم: "ای مردم! به درگاه خدای خود توبه کنید و آمرزش بطلبید که او بسیار خدایی آمرزنده است، تا باران آسمان را بر شما فراوان نازل کند و شما را به مالی بسیار و پسران متعدد مدد فرماید و باغ های خرم و رودهای جاری به شما عطا کند."

و رسول الله ﷺ فرمودند: ((الدُّعَاءُ هُوَ الْعِبَادَةُ))^(۱). دعا همان عبادت است.

دعا شفاعت انبیا در آخرت است .

رسول الله ﷺ فرمودند: ((لِكُلِّ نَبِيٍّ دَعْوَةٌ يَدْعُو بِهَا، فَأُرِيدُ إِنْ شَاءَ اللَّهُ أَنْ أَخْتَبِيَ دَعْوَتِي شَفَاعَةً لَأُمَّتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ))^(۲).

هر پیامبر دعای مخصوص به خود دارد که با آن دعا می کند و من می خواهم دعای خود را پنهان کنم تا - إن شاء الله - روز قیامت شفاعتی برای امتم باشد.

دعا نماز است. (نماز در این جا به معنای "دعا به رحمت الهی" است).

خداوند می فرماید:

قُلِ ادْعُوا اللَّهَ أَوْ ادْعُوا الرَّحْمَنَ أَيًّا مَا تَدْعُوا فَلَهُ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ وَلَا تَجْهَرُوا بِصَلَاتِكُمْ وَلَا تَخَافُوا بِهَا وَاتَّبِعْ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا ﴿۱۱۰﴾ [الإسراء: ۱۱۰].

"و تو در نماز صدا را نه بسیار بلند و نه بسیار آهسته گردان، بلکه حد متوسط را اختیار کن."

عایشه رضی الله عنها گوید: (أُنزِلَ ذَلِكَ فِي الدُّعَاءِ) (۳).

این آیه در دعا نازل شده است.

خداوند می فرماید: إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ يُصَلُّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا صَلُّوا عَلَيْهِ وَسَلِّمُوا تَسْلِيمًا ﴿۵۶﴾ [الأحزاب: ۵۶].

"ای مؤمنان! بر پیامبر ﷺ صلوات و درود بفرستید و با تعظیم و اجلال بر او سلام گوید."

و می فرماید: وَصَلَوَاتِ الرَّسُولِ ءَآلَا إِنَّهَا قُرْبَةٌ لَّهُمْ [التوبه: ۹۹].

و دعای خیر رسول: "آری آگاه باشید که انفاق آن ها موجب قربت و نزدیک شدن به خداست."

و می فرماید: وَصَلِّ عَلَيْهِمْ ءَإِنَّ صَلَوَاتَكَ سَكَنٌ لَّهُمْ [التوبه: ۱۰۳].

"و آن ها را به دعای خیر یاد کن که دعای تو در حق آنان موجب تسلی خاطرشان شود".

و هرگاه قبیله ای صدقه های خود را می آوردند، رسول الله ﷺ برای آن ها دعا می کردند و می فرمودند: ((اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَيْهِمْ))^(۴).

"خدایا! بر آن ها درود فرست". و معنای نماز - در این جا - دعا به رحمت خداوندی بر آن هاست^(۵).

دعا توبه است

خداوند می فرماید:

فَتَلَقْتَنِي أَدَاً مِنْ رَبِّيَ كَلِمَاتٍ فَتَابَ عَلَيَّ إِنَّهُ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ﴿٣٧﴾
[البقره: ۳۷].

"پس آدم از خدای خود کلماتی آموخت که آن کلمات سبب پذیرفتن توبه‌ی او گردید که خداوند توبه پذیر و مهربان است".

و آن کلمات چنان که مفسران گویند، این آیه می باشد:

قَالَ رَبِّنَا ظَلَمْنَا أَنْفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٣٣﴾ [الأعراف: ۲۳]. گفتند: "خدایا! ما برخویش ستم کردیم و اگر تو ما را

نبخشی و به ما رحمت و شفقت نفرمایی، سخت از زیانکاران خواهیم شد".

دعای مقبول نزد خدا موجب جلب نفع و دور کننده‌ی ضرر در دنیا و

آخرت است.

خداوند می فرماید:

وَمِنْهُمْ مَّنْ يَقُولُ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿۳۱﴾ [البقره: ۲۰۱]. و بعضی دیگر گویند: "بارخدا! ما را از نعمت های دنیا و آخرت (هر دو) بهره مند گردان و از شکنجهی آتش دوزخ نگاه دار. وقتی ام سلیم از رسول الله ﷺ برای انس طلب دعا کرد، آن حضرت ﷺ فرمودند: ((اللَّهُمَّ أَكْثِرْ مَالَهُ، وَوَلَدَهُ، وَبَارِكْ لَهُ فِيمَا أَعْطَيْتَهُ))^(۶) "خدا! مال و اولاد او را زیاد گردان و در آن چه به او عطا نموده ای برکت فرما".

وَكَانَ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ ((يَدْعُو فِي الصَّلَاةِ فَيَتَعَوَّذُ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَفِتْنَةِ الْمَمَاتِ، وَمِنْ الْمَأْثِمِ وَالْمَغْرَمِ))^(۷) و رسول الله ﷺ در نماز از عذاب قبر و فتنه‌ی دجال و فتنه‌ی زندگی و برزخ و از گناه و بدهکاری، به خدا پناه می‌بردند.

دعا از نشانه های نیکوکاران است

خداوند می‌فرماید:

وَأَدْعُوهُ خَوْفًا وَطَمَعًا إِنَّ رَحْمَتَ اللَّهِ قَرِيبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِينَ ﴿۵۶﴾ [الأعراف: ۵۶].
 "و خدا را هم از راه ترس، هم از روی امید بخوانید که رحمت او به نیکوکاران نزدیک است".

دعا بهترین و گرامیترین چیز نزد خدای تعالی است

رسول الله ﷺ فرمودند: ((لَيْسَ شَيْءٌ أَكْرَمَ عَلَى اللَّهِ تَعَالَى مِنَ الدُّعَاءِ))^(۸).
هیچ چیز نزد خدای تعالی گرامی تر از دعا نیست.

و فرمودند: ((إِنَّ رَبَّكُمْ تَبَارَكَ وَتَعَالَى حَيٌّ كَرِيمٌ يَسْتَحْيِي مَنْ عَبَدَهُ إِذَا رَفَعَ يَدَيْهِ إِلَيْهِ أَنْ يَرُدَّهُمَا صِفْرًا [خَائِبَتَيْنِ]))^(۹) خداوند تبارک و تعالی دارای حیایی کریم است و از بنده‌ی خود شرم می‌کند که هرگاه دو دستش را به سوی او بلند کند، آن را خالی برگرداند.

دعا ممکن است موجب رد قضا و تغییر سرنوشت شود

رسول الله ﷺ فرمودند: ((لَا يَرُدُّ الْقَضَاءَ إِلَّا الدُّعَاءُ، وَلَا يَزِيدُ فِي الْعُمْرِ إِلَّا الْبِرَّ))^(۱۰) "هیچ چیز قضا و سرنوشت را بازمی‌گرداند مگر دعا. و هیچ چیز جز نیکی و بخشش و طاعت، بر عمر نمی‌افزاید."

دعای مؤمن به یقین مستجاب است و تجارتی سودمند است چه زود و چه دیر

رسول الله ﷺ فرمودند: ((مَا عَلَى الْأَرْضِ مُسْلِمٌ يَدْعُو اللَّهَ تَعَالَى بِدَعْوَةٍ إِلَّا آتَاهُ اللَّهُ إِيَّاهَا - [إِمَّا أَنْ يُعَجِّلَهَا، وَإِمَّا أَنْ يَدَّخِرَهَا لَهُ] - أَوْ صَرَفَ عَنْهُ مِنَ السُّوءِ مِثْلَهَا، مَا لَمْ يَدْعُ بِإِثْمٍ أَوْ قَطِيعَةٍ رَحِمَ، قَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: إِذَا نُكْتُرُ، قَالَ ﷺ: اللَّهُ أَكْثَرُ))^(۱۱) "هیچ مسلمانی بر زمینی خدا را به دعایی نخواند مگر این که خدا دعای او را اجابت کند، یا این که زود به او دهد، یا این که

برای روز قیامت او ذخیره کند یا این که مانند آن شر و بدی از او برگرداند، درحالی که در دعای او گناه و قطع رحمی نباشد". مردی از آن ها گفت: اگر چنین است زیاد دعا می کنیم. فرمود: خداوند بیشتر اجابت می کند. "خدایا! هرچه ما تو را بیشتر دعا می کنیم، توهم بیشتر اجابت فرما، اجابت زود و یا اندوختن و یا دور کردن بدی از ما، ای خداوند جهانیان".

فصل دوم

برخی از شرایط و آداب دعا

از شروط دعا

۱ - توحید و اخلاص در آن.

خداوند می فرماید:

قُلِ اللَّهُ أَعْبَدُ مُخْلِصًا لَهُ، دِينِي ﴿١٤﴾ فَأَعْبُدُوا مَا شِئْتُمْ مِّنْ دُونِهِ [الزمر: ۱۴-۱۵] "بگو من خدای یکتا را می پرستم و دینم را خاص و خالص برای او گردان. شما هم ای مشرکان هر که را می خواهید جز خدا پرستید".

خداوند می فرماید:

لَهُ، دَعْوَةُ الْحَقِّ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ لَا يَسْتَجِيبُونَ لَهُمْ بِشَيْءٍ إِلَّا كَبْسِطٍ كَفَيْهِ إِلَى الْمَاءِ لِيَبْلُغَ فَاهُ وَمَا هُوَ بِبَالِغِهِ، وَمَا دُعَاءُ الْكَافِرِينَ إِلَّا فِي ضَلَالٍ ﴿١٤﴾ [الرعد: ۱۴] "دعوت خدا و رسول، به حق و حقیقت است، ولی دعوت غیر

خدا همه دروغ است. هیچ حاجتی را از خلق برنیاورند مانند آن کس که دست بر چاه آبی فرو برد که بیاشامد و دستش به آب نرسد. و کافران جز به حرمان و گمراهی دعوت نمی کنند".

۲ - این که خوردن و آشامیدن و پوشیدن از حلال باشد.

((ذَكَرَ النَّبِيُّ ﷺ الرَّجُلَ يُطِيلُ السَّفَرَ، أَشَعَثَ أُعْبَرَ، يَمُدُّ يَدَيْهِ إِلَى السَّمَاءِ، يَارَبِّ، يَارَبِّ، وَمَطْعَمُهُ حَرَامٌ، وَمَشْرَبُهُ حَرَامٌ، وَمَلْبَسُهُ حَرَامٌ، وَعُذِي بِالْحَرَامِ،

فَأَنِّي يُسْتَجَابُ لِدَلِكِ!؟))^(۱۲) رسول الله ﷺ از مردی یاد کردند که سفر خود را طولانی می‌کند و با مویی پریشان و رویی گردآلود دو دستش را به سوی آسمان بلند کرده، می‌گوید: "خدایا! خدایا!" در حالی که غذایش حرام، آبش حرام، لباسش حرام و تغذیه شده به حرام است. پس چگونه خداوند دعای او را اجابت کند (خداوند دعای چنین بندگان را اجابت نمی‌کند).

از آداب دعا

۱ - این که دعا را با حمد و سپاس و ستایش خدا و درود بر پیامبر ﷺ شروع کرده و به پایان برساند.

پیامبر ﷺ به کسی که قبل از درود فرستادن بر او، در دعا کردن عجله فرمود: ((عَجَلْتَ أَيُّهَا الْمُصَلِّي، إِذَا صَلَّيْتَ فَقَعَدْتَ فَأَحْمَدِ اللَّهَ بِمَا هُوَ أَهْلُهُ وَصَلِّ عَلَيَّ، ثُمَّ ادْعُهُ)) ای نمازگزار! عجله کردی. هرگاه برای نماز خواندن نشستی، خدا را به آن چه سزاوار است ستایش کن و بر من درود بفرست، سپس خدا را دعا کن.

و به کسی که خدا را ستایش نمود و بر او درود فرستاد، فرمود: ((أَيُّهَا الْمُصَلِّي ادْعُ تُحِبُّ))^(۱۳) ای نمازگزار! دعا کن که دعایت اجابت می‌شود.

۲ - در دعا و خواهش از خداوند، عزم و اراده کند.

رسول الله ﷺ فرمودند: ((إِذَا دَعَا أَحَدُكُمْ فَلْيُعْزِمِ الْمَسْأَلَةَ، وَلَا يَقُولَنَّ: اللَّهُمَّ إِنْ شِئْتَ فَأَعْطِنِي، فَإِنَّهُ لَا مُسْتَكْرَهَ لَهُ))^(۱۴) هر یک از شما دعا کرد، در

دعا کردن عزم و اراده کند و نباید بگوید: خدایا! اگر خواستی به من بده؛ زیرا خواهش تو، برای خداوند ناپسند نیست.

۳ - در اجابت دعا عجله نکند.

پیامبر ﷺ فرمودند: ((يَسْتَجَابُ لِأَحَدِكُمْ مَا لَمْ يَعْجَلْ، يَقُولُ: دَعَوْتُ فَلَمْ يُسْتَجَبْ لِي)) (۱۵) دعای آن یک از شما قبول می شود که عجله نکند و نگوید: دعا کردم ولی مستجاب نشد.

۴ - در دعا سجع (سخن با قافیه) نگوید یعنی با تکلف دعا نکند و صدای خود را بلند نکند. و در تفسیر تعدی و تجاوز در دعا، در این آیه‌ی سجع گفته شده است:

﴿ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً إِنَّهُ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ﴾ [الأعراف: ۵۵].

خداوند می فرماید: "خدای خود را با تضرع و زاری بخوانید که خدا هرگز ستمکاران و تجاوزکنندگان را دوست ندارد."

ابن عباس رضی الله عنهما به عکرمه رحمه الله گفت: [...] فَأَنْظِرِ السَّجْعَ مِنَ الدَّعَاءِ فَاجْتَنِبْهُ، فَإِنِّي عَهَدْتُ رَسُولَ اللَّهِ ﷺ وَأَصْحَابَهُ لَا يَفْعَلُونَ إِلَّا ذَلِكَ [۱۶] بنگر و از سجع در دعا دوری کن؛ زیرا عهد من با رسول الله ﷺ و اصحاب او چنین بود، که از سجع دوری می کردند.

۵ - در حال دعا رو به قبله بودن همراه با بلند کردن دو دست، به خصوص در دعای طلب باران.

((دَعَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ وَاسْتَسْقَى، ثُمَّ اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ وَقَلَبَ رِدَاءَهُ))^(۱۷)

رسول الله ﷺ برای طلب باران دعا کرده، رو به قبله ایستادند و عبای خود را وارونه بر تن کردند.

وقد تَبَّتْ كَذَلِكَ دَعَاؤُهُ ﷺ فِي الْاسْتِسْقَاءِ فِي خُطْبَةِ الْجُمُعَةِ غَيْرَ مُسْتَقْبِلِ الْقِبْلَةِ.^(۱۸) و همچنین روایتی ثابت است که در دعای طلب باران در خطبه‌ی جمعه، قبله را استقبال نکردند.

و رسول الله ﷺ در حال دعا دو دوست خود را بلند کردند تا آن جا که عده ای از صحابه مانند ابو موسی و انس رضی الله عنهما، سفیدی زیر بغل حضرت را مشاهده نمودند^(۱۹).

۶ - خشوع و حضور دل در دعا همراه با صدایی کوتاه. خداوند می‌فرماید:

فَأَسْتَجِبْنَا لَهُ وَوَهَبْنَا لَهُ وَيْحِي وَأَصْلَحْنَا لَهُ وَزَوْجَهُ وَإِنَّهُمْ كَانُوا يُسْرِعُونَ فِي الْحَيَاتِ وَيَدْعُونَنَا رَغَبًا وَرَهَبًا وَكَانُوا لَنَا خَشِيعِينَ ﴿٩٠﴾ [الأنبياء: ۹۰].

"زیرا آن‌ها در کارهای خیر عجله می‌کردند و در حال بیم و امید ما را می‌خواندند و همیشه به درگاه ما متواضع و فروتن بودند".

و فرمودند: ﴿ادْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَخُفْيَةً﴾ [الأعراف: ۵۵].

"خداى خود را با تضرع و زارى بخوانيد".

و رسول الله ﷺ فرمودند: ((إِنَّكُمْ لَيْسَ تَدْعُونَ أَصَمَّ وَلَا غَائِبًا، إِنَّكُمْ

تَدْعُونَهُ سَمِيعًا قَرِيبًا وَهُوَ مَعَكُمْ))^(۲۰) شما کر و غایب را نمی‌خوانید، بلکه شنونده ای نزدیک می‌خوانید که با شماست.

۷- این که در دعا کردن همچنان التماس و زاری نماید.

عایشه رضی الله عنها گوید: ((حَتَّى إِذَا كَانَ ذَاتَ يَوْمٍ، أَوْ ذَاتَ لَيْلَةٍ، دَعَا رَسُولُ اللَّهِ ﷺ، ثُمَّ دَعَا، ثُمَّ دَعَا...)) (۲۱) شبی یا روزی بود و رسول الله ﷺ خدا را خواند سپس او را خواند، سپس او را خواند.

۸- در دعا کردن با نام ها و اسمای خدا به او توسل جوید.

خداوند می فرماید:

وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴿۱۸۰﴾ [الأعراف: ۱۸۰] "برای خداست نام های نیکو، با آن خدا را بخوانید و آنان را که در نام های او کفر و دشمنی می ورزند، به خود واگذارید که به زودی به کردار بدشان مجازات خواهند شد."

۹- به اعمال نیک و صالح خود به خدا توسل جوید.

صَحَّ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ ﷺ، قِصَّةُ ثَلَاثَةِ رَهْطٍ، مِمَّنْ كَانُوا قَبْلَنَا، آوَاهُمُ الْمَبِيتُ إِلَى غَارٍ فَسَدَّتْ عَلَيْهِمُ الْغَارَ صَخْرَةٌ مِنَ الْجَبَلِ؛ فَدَعَا الْأَوَّلُ مَتَوَسِّلًا بِمَزِيدِ بَرِّهِ بِأَبَوَيْهِ، وَالثَّانِي بَعَفَّتِهِ عَنِ الرَّثِي مَعَ عَظِيمِ الدَّاعِي إِلَيْهِ، وَالثَّلَاثُ بِحِفْظِهِ الْأَمَانَةَ وَرَدَّهَا تَامَّةً مَثْمَرَةً لِصَاحِبِهَا، فَانْفَرَجَ فِي دَعْوَةِ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ شَيْءٌ مِنْهَا، فَلَمَّا انْفَرَجَتْ كُلُّهَا خَرَجُوا يَمِشُونَ^(۲۲) از رسول الله ﷺ ثابت است که سه نفر از مردم پیش از اسلام، به غاری پناه بردند. سنگی راه ورودی غار را بست. آن ها به خدا متوسل شدند، اولین نفر به فرمانبرداری و طاعت پدر و مادر، دومین نفر به پاکی و عفت خود از زناکاری با وجود سبب آن و نفر سوم به امانت داری و برگردانیدن تمام امانت ها و سود آن. و با دعای هر کدام از آن

ها، اندکی از راه ورود باز می‌شد. وقتی کاملاً راه باز شد، از غار بیرون آمدند و رفتند.

۱۰ - در دعا کردن، به دعاهای کامل و جامع روی آورد و بر آن‌ها درنگ و تأمل کند.

((كَانَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ يَسْتَحِبُّ الْجَوَامِعَ مِنَ الدُّعَاءِ، وَيَدْعُ مَا سَوَى ذَلِكَ))^(۲۳) رسول الله ﷺ دعایی را مستحب می‌دانست که کامل و جامع بود (شامل دنیا و آخرت و دعایی با عبارت کوتاه و معنای بسیار) و حضرت ﷺ دعاهای غیر این را ترک می‌کرد.

و آداب دعا بسیار است که من فقط بر مهم‌ترین آن‌ها اکتفا کردم. از خداوند آرزومندم که از من قبول فرماید.

فصل سوم

درحالت هایی که مخصوص اجابت دعا است و امید قبول شدن دعا هست

اجابت دعا علمی است مخصوص به خدا. ولی بعضی از آیات قرآن و احادیث نبوی صریحا بر اجابت دعا در زمان و ساعت های خاصی اشاره دارند که امکان و امید اجابت دعا در آن لحظه ها بسیار بیشتر از موارد دیگر است و مستحب است بنده در آن تأمل و درنگ کرده بسیار دعا کند. برخی از آن حالات چنین است:

۱ - در وقت سجود

خداوند می فرماید: **كَلَّا لَا تُطَعُّهُ وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ** ﴿۱۹﴾ [العلق: ۱۹].
"نه چنین نیست که (ابو جهل) پنداشته است. تو از او هیچ اطاعت مکن و به نماز و سجده‌ی خدا بپرداز و به حق نزدیک شو."
رسول الله ﷺ فرمودند: ((أَقْرَبُ مَا يَكُونُ الْعَبْدُ مِنْ رَبِّهِ وَهُوَ سَاجِدٌ، فَأَكْثِرُوا الدُّعَاءَ)) (۲۴) "نزدیک ترین جای بنده به خدا در حال سجود است پس در آن بسیار دعا کنید".

۲ - درحال روزه داشتن

خداوند می فرماید:

وَلِتُكْمِلُوا الْعِدَّةَ وَلِتُكَبِّرُوا اللَّهَ عَلَىٰ مَا هَدَيْتُمْ وَلِعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿١٨٥﴾
 وَإِذَا سَأَلَكَ عِبَادِي عَنِّي فَإِنِّي قَرِيبٌ أُجِيبُ دَعْوَةَ الدَّاعِ إِذَا دَعَانِ فَلْيَسْتَجِيبُوا
 لِي وَلْيُؤْمِنُوا بِي لَعَلَّهُمْ يَرْشُدُونَ ﴿١٨٦﴾ [البقره: ۱۸۵-۱۸۶]. "تا این که عدد روزه
 را کامل کرده و خدا را به عظمت یادکنید (تکبیر بگویند) که شما را به دین
 اسلام هدایت فرموده است، باشد که سپاسگزار این نعمت بزرگ گردید و
 چون بندگان من از دوری و نزدیکی من از تو پرسند، بدانند که من به آن ها
 نزدیک هستم و هر که مرا بخواند، دعای او را اجابت کنم، پس بایستی
 دعوت مرا بپذیرند و به من گروند، تا به سعادت راه یابند."

فَقَدْ ذَكَرَ سُبْحَانَهُ إِجَابَةَ الدُّعَاءِ بَعْدَ ذِكْرِهِ فَرِيضَةَ الصَّيَامِ.

خداوند سبحانه به اجابت دعا پس از ذکر فریضه‌ی روزه اشاره فرموده
 است.

رسول الله ﷺ فرمودند: ((ثَلَاثَةٌ لَا تُرَدُّ دَعْوَتُهُمْ: الصَّائِمُ حِينَ يُفْطِرُ،
 وَالْإِمَامُ الْعَادِلُ، وَدَعْوَةُ الْمَظْلُومِ...)) (۲۵) الحدیث. دعای سه نفر رد
 نمی‌شود: روزه دار هنگام افطار، حاکم عادل و دعوت مظلوم.

۳ - دعا در روز عرفه

رسول الله ﷺ فرمودند: ((خَيْرُ الدُّعَاءِ دُعَاءُ يَوْمِ عَرَفَةَ، وَخَيْرُ مَا قُلْتُ أَنَا
 وَالنَّبِيُّونَ مِنْ قَبْلِي: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ
 عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ)) (۲۶). بهترین دعا، دعای روز عرفه است و بهترین چیزی

که من و پیامبران قبل از من گفتند، این است: "لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ".

و این روز بزرگی است که خداوند در آن بندگان بسیاری را از آتش آزاد می‌کند^(۲۷) و از بزرگ‌ترین فرصت‌هایی که امید است خداوند دعا را اجابت کند و برای حاج مسلمان مستحب است که در این روز بسیار دعا کند و از تقصیر و کوتاهی در دعا بپرهیزد؛ زیرا ممکن است این روز را دیگر نتواند درک کند عکس روزهای دیگر که می‌توان جبران نمود^(۲۸).

ثابت است که رسول الله ﷺ خطبه‌ی روز عرفات را کوتاه نمودند^(۲۹) و نماز ظهر و عصر را به صورت جمع خواندند^(۳۰) و بر این کار اصرار داشتند، به این دلیل که برای دعا کردن فراغت یابند. والله أعلم.

۴ - دعای بیچارگان

خداوند می‌فرماید:

أَمَّنْ يُجِيبُ الْمُضْطَرَّ إِذَا دَعَاهُ وَيَكْشِفُ السُّوءَ وَيَجْعَلُكُمْ خُلَفَاءَ الْأَرْضِ ۗ
 أَعْلَاهُ مَعَ اللَّهِ قَلِيلًا مَّا تَذَكَّرُونَ [النمل: ۶۲]. آن کیست که دعای بیچارگان
 تنگدست را اجابت می‌کند و رنج و غم آن‌ها را برطرف می‌نماید و شما
 مسلمانان را جانشینان روی زمین قرار می‌دهد؟ آیا با وجود خدای یکتا،
 خدایی هست؟ (هرگز نیست) لیکن اندکی مردم متذکر و باخبر از این
 حقیقتند.

۵ - دعای مظلوم

رسول الله ﷺ وقتی معاذ رضی الله عنه را به یمن فرستاد به او فرمود: ((... وَأَتَّقِ دَعْوَةَ الْمَظْلُومِ فَإِنَّهُ لَيْسَ بَيْنَهَا وَبَيْنَ اللَّهِ حِجَابٌ)) (۳۱) الحدیث. از دعای مظلوم بپرهیز؛ زیرا که بین دعای او و خدا، حجاب و پرده ای نیست.

۶ - دعا در شب قدر

خداوند فرمودند: لَيْلَةُ الْقَدْرِ خَيْرٌ مِنْ أَلْفِ شَهْرٍ ﴿۳﴾ [القدر: ۳]. شب قدر بهتر از هزار ماه است.

رسول الله ﷺ در پاسخ سؤال عایشه که پرسید: در شب قدر چه بگویند، فرمود: ((قولي: اللَّهُمَّ إِنَّكَ عَفُوٌّ تَحِبُّ الْعَفْوَ فَاعْفُ عَنِّي)) (۳۲). "بگو خدایا! تو بخشایش را دوست داری، پس مرا بخشای و بپامرز".

۷ - دعا در هنگام سفر

رسول الله ﷺ فرمودند: ((ثَلَاثٌ دَعَوَاتٍ مُسْتَجَابَاتٌ لَا شَكَّ فِيهِنَّ: دَعْوَةُ الْمَظْلُومِ، وَدَعْوَةُ الْمُسَافِرِ، وَدَعْوَةُ الْوَالِدِ عَلَى وَلَدِهِ)) (۳۳). سه دعا بدون شک مورد قبول است: دعای مظلوم دعای مسافر و دعای پدر بر فرزند خود.

۸ - دعا در بین اذان و اقامه

رسول الله ﷺ فرمودند: ((لَا يُرَدُّ الدُّعَاءُ بَيْنَ الْأَذَانِ وَالْإِقَامَةِ)) (۳۴). دعای بین اذان و اقامه رد نمی شود.

۹ - ساعت اجابت دعا در روز جمعه

پیامبر ﷺ فرمودند: ((فیه - یوم الجمعة - ساعة لا يوافقها عبدٌ مسلمٌ وهو قائمٌ يصلي يَسألُ اللهَ تعالى شيئاً إلاَّ أعطاهُ إيَّاهُ)) (۳۵). در روز جمعه لحظه ای است که اگر بنده‌ی مسلمان در آن لحظه دعا کند و از خدا درخواست (چیزی) نماید، خدا حتما دعای او را اجابت می‌کند.

امام نووی در (الأذکار) ^(۳۶) گوید: صحیح ترین روایتی که در مورد این ساعت آمده، در صحیح مسلم از ابوموسی اشعری رضی الله عنه است که گفت: از رسول الله صلی الله علیه و آله شنیدم که فرمودند: ((هي بين أن يجلس الإمام إلى أن [يقضي] - الصلاة)) (۳۷) یعنی: مجلس علی المنبر. اه آن لحظه، زمانی است بین نشستن امام بر منبر تا تمام شدن نماز.

مسأله: ساعت اجابت چه ساعتی در روز جمعه است؟

بدان - خدا بر من و تو رحم کند - که امام ابن القیم رحمه الله ترجیح داده است که ساعت اجابت دعا در روز جمعه، آخرین ساعت عصر است، آن هم پس از ذکر یازده قول در تعیین آن ساعت و لحظه. و به طور کلی دو قول بر دیگر اقوال ترجیح داده شده که احادیث صحیح بر آن دلالت می‌کند؟

اول - هنگام نشستن برای خطبه تا تمام شدن نماز جمعه. و دلیل آن در صحیح مسلم است که قبلاً ذکر شد.

دوم - این که آخرین ساعت از عصر روز جمعه است و بیشتر احادیث بر این قول دلالت دارد. سپس دلیل آن را چنین ذکر کرده است.

روایت احمد در مسند که رسول الله ﷺ فرمودند: ((إِنَّ فِي الْجُمُعَةِ سَاعَةً لَا يُؤَافِقُهَا عَبْدٌ مُسْلِمٌ يَسْأَلُ اللَّهَ فِيهَا خَيْرًا إِلَّا أُعْطَاهُ إِيَّاهُ، وَهِيَ بَعْدَ الْعَصْرِ))^(۳۸). در روز جمعه ساعتی است که هر بنده‌ی مسلمان که خدا را بخواند، خدا حتما او را اجابت کند و آن ساعت پس از عصر می باشد.

آن چه ابوداود و ترمذی و نسایی از رسول الله ﷺ روایت کرده اند که فرمودند: ((يَوْمُ الْجُمُعَةِ ثِنْتَا عَشْرَةَ - يَرِيدُ سَاعَةً - لَا يُوجَدُ مُسْلِمٌ يَسْأَلُ اللَّهَ شَيْئًا إِلَّا آتَاهُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ، فَالْتَمِسُوهَا آخِرَ سَاعَةٍ بَعْدَ الْعَصْرِ))^(۳۹). روز جمعه دوازده ساعت است، هر مسلمانی از خدا مسألت و درخواستی کند خداوند عزوجل حتما به او می دهد (حاجت او را روا می کند)، پس آخرین ساعت پس از عصر را التماس و درخواست کنید.

سپس رحمه الله در پایان چنین گفت: از دیدگاه من وقت نماز نیز امید اجابت دعا می رود. پس هر دو ساعت، زمان اجابت است، گرچه ساعت پایانی عصر مخصوص اجابت می باشد. و همه‌ی راویان براین احادیث متفقند و رسول الله ﷺ امت خود را در این دو ساعت برای دعای توام با زاری و تضرع به سوی خدا، ترغیب کرده است^(۴۰).

۱۰ - دعا در وقت سحر (سومین گام شب)

رسول الله ﷺ فرمودند: ((يَنْزِلُ رَبُّنَا تَبَارَكَ وَتَعَالَى كُلَّ لَيْلَةٍ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا، حِينَ يَبْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الْآخِرِ، يَقُولُ: مَنْ يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ، مَنْ يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيَهُ، مَنْ يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَ لَهُ))^(۴۱). خداوند تبارک و تعالی

هر شب هنگامی که یک سوم از شب باقی مانده، به آسمان دنیا فرود می آید و می فرماید: چه کسی مرا می خواند تا او را اجابت کنم و چه کسی از من درخواستی می کند تا به او عطا نمایم و چه کسی مرا استغفار می کند تا گناهان او را ببخشایم.

خواننده‌ی عزیز! انسان مومن بر این حالات و لحظات و فرصت‌ها حریص می شود و آن‌ها را غنیمت می شمارد؛ چرا که امید اجابت دعا در این مواقع هست و سود و بهره گرفتن از آن نزدیک است. پس از خدا یاری بخواه و عاجز مشو و بر آن چه به تو نفع و فایده می رساند، حریص باش؛ که مؤمن زیرک و هوشیار است.

فصل چهارم

در دعاهای برگزیده از قرآن (۴۲)

الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، مُجِيبِ الْمُضْطَرِّ إِذَا دَعَا، أَدْعُوهُ مَخْلِصاً لَهُ الدِّينَ،
وَالصَّلَاةَ وَالسَّلَامَ عَلَى النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ مُحَمَّدٍ، خَاتِمِ النَّبِيِّينَ، وَإِمَامِ الْمُرْسَلِينَ.

۱ - الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿۱﴾ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿۲﴾ مَلِكِ يَوْمِ الدِّينِ ﴿۳﴾
إِيَّاكَ نَعْبُدُ وَإِيَّاكَ نَسْتَعِينُ ﴿۴﴾ أَهْدِنَا الصِّرَاطَ الْمُسْتَقِيمَ ﴿۵﴾ صِرَاطَ الَّذِينَ أَنْعَمْتَ
عَلَيْهِمْ غَيْرِ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ ﴿۶﴾ [الفاتحه].

"به نام خدای یکتا، بخشاینده‌ی مهربان. همه‌ی ستایش‌ها برای خدا
پروردگار جهانیان است. خدایی که بخشاینده و مهربان است. مالک و
دارنده و پادشاه روز جزاست. پروردگارا! تنها تو را می‌پرستیم و فقط از تو
یاری و کمک می‌جوییم. تو ما را به راه راست هدایت فرما. راه آنانی که به
آن‌ها نعمت دادی (راه پیامبران و صدیقان و شهدا و صالحان) نه راه کسانی
که بر آن‌ها خشم گرفتی (یهود) و نه راه گمراهان (نصارا)". آمین: دعای
ما را بپذیر و ما را بر راه راست پایدار فرما.

۲ - رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿۱۱﴾
[البقره: ۲۰۱].

"بارها! ما را از نعمت‌های دنیا و آخرت (هر دو) بهره‌مند گردان و
از شکنجه‌ی آتش دوزخ نگاه دار".

۳ - رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحْمِلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ ۗ وَعَظُّ عَنَّا وَأَعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿۳۱﴾ [البقره: ۲۸۶].

"پروردگارا! ما را بر آن چه فراموش یا خطا کرده ایم، مؤاخذه مکن. پروردگارا! تکلیف گران و طاقت فرسا چنان که بر پیشینیان ما نهادی، بر ما مگذار. پروردگارا! بار تکلیفی فوق طاقت ما به دوش ما منه، گناه ما را ببخشای و بر ما رحمت فرما. تنها سلطان ما و یار و یاور ما تویی، ما را بر گروه کافران یاری فرما".

۴ - رَبَّنَا لَا تُزِغْ قُلُوبَنَا بَعْدَ إِذْ هَدَيْتَنَا وَهَبْ لَنَا مِنْ لَدُنْكَ رَحْمَةً إِنَّكَ أَنْتَ الْوَهَّابُ ﴿۸﴾ [آل عمران: ۸].

"پروردگارا! ما را پس از آن که به حق هدایت فرمودی، به سوی باطل میل مده و به ما از لطف خویش رحمتی عطا فرما که همانا تویی بخشنده‌ی بی عوض و منت".

۵ - رَبَّنَا إِنَّكَ جَامِعُ النَّاسِ لِيَوْمٍ لَا رَيْبَ فِيهِ إِنَّ اللَّهَ لَا يُخْلِفُ الْمِيعَادَ ﴿۱۰﴾ [آل عمران: ۹].

"پروردگارا! محققاً تو همه‌ی خلق را جمع آوری در روزی که هیچ شک و تردیدی در آن نیست، در روز قیامت. و خدا هرگز وعده‌ی خویش را نقض نخواهد کرد".

۶ - رَبَّنَا إِنَّا أَمَّا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿١٦﴾ [آل

عمران: ۱۶].

آنان که به درگاه باعظمت الهی عرضه دارند: "پروردگارا! به کرم خود گناهان ما را ببخشای و ما را از عذاب جهنم نگاه دار".

۷ - رَبَّنَا أَمَّا بِمَا أَنْزَلْتَ وَاتَّبَعْنَا الرَّسُولَ فَاكْتُتِبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ ﴿٥٣﴾ [آل

عمران: ۵۳].

"پروردگارا! ما به کتابی که فرستادی ایمان آورده و از رسول تو پیروی کردیم نام ما را در صحیفه‌ی اهل یقین ثبت فرما".

۸ - رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَإِسْرَافَنَا فِي أَمْرِنَا وَثَبِّتْ أَقْدَامَنَا وَانصُرْنَا عَلَى

الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿١٤٧﴾ [آل عمران: ۱۴۷].

"پروردگارا! به کرم خود از گناه و ستمی که ما در باره‌ی خود کرده ایم در گذر و ما را ثابت قدم بدار و ما را بر گروه کافران مظفر و منصور گردان".

۹ - رَبَّنَا مَا خَلَقْتَ هَذَا بَطْلًا سُبْحَانَكَ فَقِنَا عَذَابَ النَّارِ ﴿١١١﴾ رَبَّنَا إِنَّكَ

مَنْ تُدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ أَخْزَيْتَهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿١٣٢﴾ رَبَّنَا إِنَّا سَمِعْنَا مُنَادِيًا يُنَادِي لِلْإِيمَانِ أَنْ آمِنُوا بِرَبِّكُمْ فَآمَنَّا رَبَّنَا فَاغْفِرْ لَنَا ذُنُوبَنَا وَكَفِّرْ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا وَتَوَفَّنَا مَعَ الْأَبْرَارِ ﴿١٣٣﴾ رَبَّنَا وَعَايِنَا مَا وَعَدْتَنَا عَلَى رُسُلِكَ وَلَا تُخْزِنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِنَّكَ لَا تُخْلِفُ الْمِيعَادَ ﴿١٣٤﴾ [آل عمران: ۱۹۱-۱۹۴].

"پروردگارا! این خلقت باعظمت را بیهوده نیافریده‌ای. پاک و منزهی. ما را به لطف خود از عذاب آتش دوزخ نگاهدار. پروردگارا! هر که را تو در آتش افکنی او را سخت خوار کرده‌ای و او ستمکار بوده و ستمکاران را

هیچ کس یاری نخواهد کرد. پروردگارا! ما چون صدای منادی که خلق را به ایمان می خواند شنیدیم، اجابت کردیم و ایمان آوردیم. پروردگارا! از گناهان ما درگذر و زستی کردار ما را بپوشان و پس از مرگ، ما را با نیکان محشور گردان. پروردگارا! ما را از آن چه به رسولان خود وعده دادی نصیب فرما و محروم مگردان که وعده‌ی تو هرگز خلاف نخواهد شد."

۱۰ - رَبَّنَا ءَامِنَّا فَآكُتُبْنَا مَعَ الشَّاهِدِينَ ﴿۸۳﴾ [المائده: ۸۳].

"خدایا! ما ایمان آوردیم، نام ما را در زمهری گواهان صادق بنویس."

۱۱ - رَبَّنَا ظَلَمْنَا أَنفُسَنَا وَإِن لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُونَنَّ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿۲۳﴾ [الأعراف: ۲۳].

"خدایا! ما بر خویش ستم کردیم و اگر تو ما را نبخشایی و به ما رحمت و رأفت نفرمایی، سخت از زیانکاران خواهیم شد."

۱۲ - رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿۴۷﴾ [الأعراف: ۴۷].

"پروردگارا! ما را با ستمکاران ظالم، همراه مگردان."

۱۳ - رَبَّنَا أَفْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَأَنْتَ خَيْرُ الْفَاتِحِينَ ﴿۸۹﴾ [الأعراف: ۸۹].

"خدایا! در نزاع بین ما و امت حق، راهگشا باش و فاتح و پیروزمان گردان که تو بهترین پیروزی دهنده و راه گشاینده ای."

۱۴ - رَبَّنَا أَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَتَوَقَّفْنَا مُسْلِمِينَ ﴿۱۲۶﴾ [الأعراف: ۱۲۶].

"خدایا! به ما صبر و شکیبایی عطا فرما و ما را برآیین اسلام بمیران."

۱۵ - رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا فِتْنَةً لِّلْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿۸۵﴾ وَنَجِّنَا بِرَحْمَتِكَ مِنَ الْقَوْمِ

الْكَافِرِينَ ﴿۸۶﴾ [یونس: ۸۵-۸۶].

"خدایا! ما را دستخوش فتنه‌ی اشرار و قوم ستمکار مگردان و ما مؤمنان را به رحمت و لطف خود از شر کافران نجات ده".

۱۶ - رَبَّنَا إِنَّكَ تَعْلَمُ مَا نُخْفِي وَمَا نُعَلِنُ وَمَا يَخْفَىٰ عَلَى اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ فِي الْأَرْضِ

وَلَا فِي السَّمَاءِ ﴿۳۸﴾ [ابراهیم: ۳۸].

"پروردگارا! تو به هرچه ما پنهان و آشکار کنیم، بر همه آگاهی و بر تو ای خدا هیچ چیز در آسمان و زمین پنهان نیست".

۱۷ - رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ ﴿۴۱﴾

[ابراهیم: ۴۱].

"بارالها! روزی که حساب به پا شود، تو در آن روز سخت، بر من و والدین من و همه‌ی مؤمنان از کرمت ببخشای".

۱۸ - رَبَّنَا آتِنَا مِن لَّدُنكَ رَحْمَةً وَهَيِّئْ لَنَا مِنْ أَمْرِنَا رَشَدًا ﴿۱۰﴾ [الکهف: ۱۰].

"بارالها! تو در حق ما به لطف خاص خود رحمتی عطا فرما و بر ما وسیله‌ی رشد و هدایت کامل فراهم کن".

۱۹ - رَبَّنَا آمَنَّا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ ﴿۱۰۹﴾

[المؤمنون: ۱۰۹].

"خدایا! ما به تو ایمان آوردیم. تو از گناهان ما درگذر و در حق ما لطف و مهربانی فرما که تو مهربان‌ترین مهربانانی".

۲۰ - رَبَّنَا أَصْرِفْ عَنَّا عَذَابَ جَهَنَّمَ إِنَّ عَذَابَهَا كَانَ غَرَامًا ﴿٦٥﴾

[الفرقان: ۶۵].

"پروردگارا! عذاب جهنم را از ما بگردان که سخت عذابی مهلک و دایمی است."

۲۱ - رَبَّنَا هَبْ لَنَا مِنْ أَزْوَاجِنَا وَذُرِّيَّاتِنَا فُرَّةَ أَعْيُنٍ وَاجْعَلْنَا لِلْمُتَّقِينَ إِمَامًا ﴿٧٤﴾

[الفرقان: ۷۴].

"پروردگارا! ما را از همسران خود فرزندانى مرحمت فرما که مایه‌ی روشنی ما باشند و ما را پیشوای اهل تقوا قرار ده."

۲۲ - رَبَّنَا وَسِعْتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا فَاغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَبِيلَكَ وَقِهِمْ عَذَابَ الْجَحِيمِ ﴿٧٧﴾ رَبَّنَا وَأَدْخِلْهُمْ جَنَّاتٍ عَدْنٍ الَّتِي وَعَدْتَهُمْ وَمَنْ صَلَحَ مِنْ آبَائِهِمْ وَأَزْوَاجِهِمْ وَذُرِّيَّاتِهِمْ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٨٠﴾ [غافر: ۷-۸].

"ای پروردگاری که علم و رحمت بی‌منتهايت همهی عالم را فرا گرفته است تو به لطف و کرم، گناه آنان که توبه کرده و راه رضای تو را پیمودند ببخشای و آنان را از عذاب دوزخ محفوظ بدار."

۲۳ - رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ وَلَا تَجْعَلْ فِي قُلُوبِنَا

غِلًّا لِلَّذِينَ آمَنُوا رَبَّنَا إِنَّكَ رَءُوفٌ رَحِيمٌ ﴿١٠٠﴾ [الحشر: ۱۰].

"پروردگارا! بر ما و برادران دینی ما که در ایمان پیش از ما شتافتند، ببخشا و در دل ما هیچ کینه و حسد قرار مده. پروردگارا! تویی که در حق بندگان بسیار رووف و مهربانی."

۲۴ - رَبَّنَا عَلَيْنِكَ تَوَكَّلْنَا وَإِلَيْكَ أَنبْنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ﴿٤﴾ رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا
فِتْنَةً لِلَّذِينَ كَفَرُوا وَاعْفِرْ لَنَا رَبَّنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴿٥﴾
[الممتحنه: ۴-۵].

"خدایا! ما بر تو توکل کردیم و از همه کس رو به درگاه تو آوردیم و
بازگشت همه‌ی خلق به سوی توست."

"پروردگارا! ما را به فتنه و امتحان کافران دچارمگردان، پروردگارا! ما را
ببیمارز؛ چه، تنها تویی که بر هرکار بسیار مقتدری و به صلاح خلق کاملاً
آگاهی."

۲۵ - رَبَّنَا أَتَمِّمْ لَنَا نُورَنَا وَاعْفِرْ لَنَا إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٨﴾
[التحریم: ۸].

"پروردگارا! تو نور ما را به حد کمال برسان و ما را به لطف و کرم خود
ببخشا که تنها تو بر هر چیز توانایی."

۲۶ - رَبِّ هَبْ لِي مِنْ لَدُنْكَ ذُرِّيَّةً طَيِّبَةً إِنَّكَ سَمِيعُ الدُّعَاءِ ﴿٣٨﴾ [آل
عمران: ۳۸].

"پروردگارا! به لطف خویش فرزندانی پاک سرشت (به ما) عطا فرما که
همانا تویی مستجاب کننده‌ی دعا."

۲۷ - رَبِّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ أَنْ أَسْأَلَكَ مَا لَيْسَ لِي بِهِ عِلْمٌ وَإِلَّا تَغْفِرْ لِي
وَتَرْحَمْنِي أَكُنْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴿٤٧﴾ [هود: ۴۷].

"خدایا! من به تو پناه می برم. دیگر چیزی نمی دانم که از تو تقاضا کنم و اکنون اگر گناه مرا نبخشایی و مرا رحم نفرمایی، از زیانکاران خواهم شد."

۲۸ - رَبِّ اجْعَلْ هَذَا الْبَلَدَ ءَامِنًا وَاجْنُبْنِي وَبَنِيَّ أَنْ نَعْبُدَ الْأَصْنَامَ ﴿٣٥﴾
[ابراهیم: ۳۵].

"پروردگارا! این شهر (مکه) را مکان امن و امان قرار ده و من و فرزندانم را از پرستش بت ها دور دار."

۲۹ - رَبِّ اجْعَلْنِي مُقِيمَ الصَّلَاةِ وَمِنْ ذُرِّيَّتِي رَبَّنَا وَتَقَبَّلْ دُعَاءِ ﴿٤٠﴾
[ابراهیم: ۴۰].

"خدایا من و ذریه‌ی مرا نمازگزار گردان. بارها! دعای ما را اجابت فرما."

۳۰ - رَبِّ اشْرَحْ لِي صَدْرِي ﴿٤٥﴾ وَيَسِّرْ لِي أَمْرِي ﴿٤٦﴾ وَأَحِلْ لِي غُدُوَّةً مِّنْ لِّسَانِي ﴿٤٧﴾ يَفْقَهُوا قَوْلِي ﴿٤٨﴾ [طه: ۲۵-۲۸].

"پروردگارا! سینه ام را وسعت ده که از جفا و آزار مردم، تنگدل نشوم و کار مرا آسان گردان و عقده‌ی زبانم را بگشا تا مردم سخنم را بفهمند و بدانند چه می گویم."

۳۱ - رَبِّ لَا تَذَرْنِي فَرْدًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْوَارِثِينَ ﴿٨٩﴾ [الأنبياء: ۸۹].

"خدایا! مرا تک و تنها وامگذار که تو بهترین وارث عالمیان هستی."

۳۲ - رَبِّ أَحْكُم بِالْحَقِّ وَرَبُّنَا الرَّحْمَنُ الْمُسْتَعَانُ عَلَىٰ مَا تَصِفُونَ ﴿١١٢﴾
[الأنبياء: ۱۱۲].

"الها! تو میان ما به حق حکم کن. و پروردگار ما همان خدای مهربانست که برای باطل کردن آن چه شما برخلاف حق می گوئید، از او یاری می طلبم که در هر کاری تنها از او یاری باید خواست".

۳۳- رَبِّ أَنْزِلْنِي مُنْزَلًا مُبَارَكًا وَأَنْتَ خَيْرُ الْمُنْزِلِينَ ﴿٢٩﴾ [المؤمنون: ۲۹].

"پروردگارا! مرا به منزل مبارک فرود آور که تو بهترین کسی هستی که بارها به منزل خیر و سعادت توانی فرود آورد".

۳۴- رَبِّ فَلَا تَجْعَلْنِي فِي الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿٩٤﴾ [المؤمنون: ۹۴].

"بارالها! مرا میان قوم ستمکار وامگذار".

۳۵- رَبِّ هَبْ لِي حُكْمًا وَأَلْحِقْنِي بِالصَّالِحِينَ ﴿٨٣﴾ وَأَجْعَلْ لِي لِسَانَ صِدْقٍ

فِي الْآخِرِينَ ﴿٨٤﴾ [الشعراء: ۸۳-۸۴].

"بارالها! مرا فرمانروایی ده و به بندگان صالح خود ملحق ساز و نامم را بر زبان اقوام، آینه ای نیکو و سخنم را دلپذیر گردان".

وَلَا تُخْزِنِي يَوْمَ يُبْعَثُونَ ﴿٨٧﴾ يَوْمَ لَا يَنْفَعُ مَالٌ وَلَا بَنُونَ ﴿٨٨﴾ إِلَّا مَنْ آتَى اللَّهَ

بِقَلْبٍ سَلِيمٍ ﴿٨٩﴾ [الشعراء: ۸۷-۸۹].

"پروردگارا! روزی که خلق را از قبرها برانگیزی، در آن روز مرا رسوا و هلاک مگردان و آن روزی که مال و فرزندان، هیچ به حال انسان، سود نبخشند. و تنها آن کس سود برد که با دلی باخلاص و پاک از شک و گمان به درگاه خدا آید".

۳۶- رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ

صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَدْخِلْنِي بِرَحْمَتِكَ فِي عِبَادِكَ الصَّالِحِينَ ﴿١٩﴾ [النمل: ۱۹].

"پروردگارا! مرا توفیق شکر نعمت خود که به من و پدر من عطا فرمودی عنایت فرما و مرا به عمل صالح خالصی که تو پسندی، موفق بدار و مرا به لطف و رحمت، در صف بندگان خاص شایسته ات داخل گردان".

۳۷ - رَبِّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي فَاغْفِرْ لِي فَغَفَرَ لَهُ إِنَّهُ هُوَ الْغَفُورُ الرَّحِيمُ

﴿القصص: ۱۶﴾.

"خدایا! من برخویش ستم کرده ام. الهی! تو از من درگذر".

۳۸ - رَبِّ إِنِّي لِمَا أَنْزَلْتَ إِلَيَّ مِنْ خَيْرٍ فَقِيرٌ ﴿۴۴﴾ [القصص: ۲۴].

"بارها! من به خیری که تو نازل فرمایی، محتاجم".

۳۹ - قَالَ رَبِّ نَجِّنِي مِنَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ ﴿۳۱﴾ [القصص: ۲۱].

"بارها! مرا از شر این قوم ستمکار نجات ده".

۴۰ - رَبِّ أَنْصُرْنِي عَلَى الْقَوْمِ الْمُفْسِدِينَ ﴿۳۰﴾ [العنكبوت: ۳۰].

"پروردگارا! مرا بر نابودی این قوم فاسد یاری کن".

۴۱ - رَبِّ هَبْ لِي مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿۳۰﴾ [الصافات: ۱۰۰].

"بارها! مرا فرزند صالحی که از بندگان شایسته‌ی تو باشد، عطا فرما".

۴۲ - رَبِّ أَوْزِعْنِي أَنْ أَشْكُرَ نِعْمَتَكَ الَّتِي أَنْعَمْتَ عَلَيَّ وَعَلَىٰ وَالِدَيَّ وَأَنْ أَعْمَلَ

صَالِحًا تَرْضَاهُ وَأَصْلِحْ لِي فِي دُرِّيَّتِي ۖ إِنَّي كُنْتُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿۱۵﴾

[الأحقاف: ۱۵].

"خدایا! مرا بر نعمتی که به من و پدر و مادر من عطا فرمودی، شکر بیاموز و به کارشایسته‌ی ای که رضا و خشنودی تو در آن است، موفق دار و

فرزندان مرا صالح گردان. بارهاها! من به درگاه تو به دعا باز آمدم و از مسلمانان شدم."

۴۳ - رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِمَنْ دَخَلَ بَيْتِي مُؤْمِنًا وَلِلْمُؤْمِنِينَ وَالْمُؤْمِنَاتِ وَلَا تَزِدِ الظَّالِمِينَ إِلَّا تَبَارًا ﴿٢٨﴾ [نوح: ۲۸].

"بارهاها! مرا و پدر و مادرم را و هرکه با ایمان به خانه‌ی من داخل شود و هم‌هی مردان و زنان باایمان جهان را ببخشای و بیمارز و ستمکاران را جز برهلاک و عذابشان میفزای."

۴۴ - اللَّهُمَّ مِلِكَ الْمُلْكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعِزُّ مَنْ تَشَاءُ وَتُذِلُّ مَنْ تَشَاءُ بِيَدِكَ الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٢٦﴾ تَوَلَّجَ اللَّيْلَ فِي النَّهَارِ وَتَوَلَّجَ النَّهَارَ فِي اللَّيْلِ وَتُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَتُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَتَرزُقُ مَنْ تَشَاءُ بِعَیْرِ حِسَابٍ ﴿٢٧﴾ [آل عمران: ۲۶-۲۷].

"خدایا! ای پادشاه ملک هستی، تو هر که را خواهی عزت ملک و سلطنت بخشی و از هر که خواهی بگیری و به هرکه خواهی عزت و اقتدار بخشی و هر که را خواهی خوارگردانی. هر خیر و نیکی به دست توست و تنها تو بر هر چیز توانایی. شب را در روز نهدن سازی و روز را در شب ناپدید گردانی و مرده را زنده سازی و زنده را بمیرانی و هرکه را خواهی بی حساب روزی می دهی."

۴۵ - قُلْ إِنَّ الْفَضْلَ بِيَدِ اللَّهِ يُؤْتِيهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ وَاسِعٌ عَلِيمٌ ﴿٧٣﴾ يَخْتَصُّ بِرَحْمَتِهِ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيمِ [آل عمران: ۷۳-۷۴].

"بگو ای پیامبر! فضل و رحمت به دست خداست؛ به هر که خواهد عطا کند و خدا را رحمت بی منتهاست و به همه‌ی امور عالم داناست، هر که را مشیت او تعلق گیرد، مخصوص به فضل و رحمت خود گرداند که خدای را فضل و رحمت بی منتهاست".

۴۶ - رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا ﴿۱۱۴﴾ [طه: ۱۱۴].

"ای پروردگار من! به علم من بیفزای".

۴۷ - رَبِّ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَمَزَاتِ الشَّيْطَانِ ﴿۹۷﴾ وَأَعُوذُ بِكَ رَبِّ أَنْ يَحْضُرُونِ

﴿۹۸﴾ [المؤمنون: ۹۷-۹۸].

"بارالها! من از وسوسه و فریب شیاطین (انس و جن) به سوی تو پناه می‌آورم. بارخدایا! از آن که شیطان (انس و جن) به مجلسم حاضر شود، باز هم به تو پناه می‌برم".

۴۸ - رَبِّ اغْفِرْ وَارْحَمْ وَأَنْتَ خَيْرُ الرَّاحِمِينَ ﴿۱۱۸﴾ [المؤمنون: ۱۱۸].

"بارالها! بیامرز و ببخشای که تو بهترین بخشاینده‌گان عالم وجودی".

۴۹ - اَللّٰهُمَّ فَاطِرَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ عَلِّمَ الْعَيْبِ وَالشَّهَادَةِ اَنْتَ تَحْكُمُ

بَيْنَ عِبَادِكَ فِي مَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ ﴿۴۶﴾ [الزمر: ۴۶].

"پروردگارا! ای خالق آسمان‌ها و زمین، ای دانای عالم پیدا و پنهان تو خود میان بندگان در آن چه خلاف و نزاع برانگیزند، حکم فرما".

۵۰ - قُلْ يٰٓأَيُّهَا الْكٰفِرُونَ ﴿١﴾ لَا اَعْبُدُ مَا تَعْبُدُونَ ﴿٢﴾ وَلَا اَنْتُمْ عٰبِدُونَ مَا اَعْبُدُ ﴿٣﴾ وَلَا اَنَا عٰبِدُ مَا عٰبَدْتُمْ ﴿٤﴾ وَلَا اَنْتُمْ عٰبِدُونَ مَا اَعْبُدُ ﴿٥﴾ لَكُمْ دِيْنِكُمْ وَلِيَ دِيْنِ ﴿٦﴾ [سوره الكافرون].

"بگو که ای کافران مشرک! من آن را که شما می پرستید هرگز نمی پرستم و شما هم آن خدای یکتایی که من پرستش می کنم، پرستش نمی کنید. نه من خدایان باطل شما را عبادت می کنم و نه شما یکتا خدای معبود مرا عبادت خواهید کرد. پس اینک دین شما برای شما باشد و دین من برای من."

۵۱ - قُلْ هُوَ اللّٰهُ اَحَدٌ ﴿١﴾ اللّٰهُ الصَّمَدُ ﴿٢﴾ لَمْ يَلِدْ وَلَمْ يُولَدْ ﴿٣﴾ وَلَمْ يَكُنْ لَّهٗ وُكُوْفًا اَحَدٌ ﴿٤﴾ [سوره الإخلاص].

"بگو او خدای یکتاست. آن خدایی که از همه بی نیازاست و همه ی عالم به او نیازمندند. نه کسی فرزند اوست و نه او فرزند کسی است و نه هیچ کس مثل و همتای اوست."

۵۲ - قُلْ اَعُوْذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ ﴿١﴾ مِنْ شَرِّ مَا خَلَقَ ﴿٢﴾ وَمِنْ شَرِّ غَاسِقٍ اِذَا وَقَبَ ﴿٣﴾ وَمِنْ شَرِّ النَّفَّٰثٰتِ فِي الْعُقَدِ ﴿٤﴾ وَمِنْ شَرِّ حَاسِدٍ اِذَا حَسَدَ ﴿٥﴾ [سوره الفلق].

"بگو من پناه می جویم به خدای فروزنده ی صبح روشن، از شر مخلوقات و از شر شب تار هنگامی که درآید و از شر زنان افسونگر چون به جادو در گره ها بدمند و از شر حسود بدخواه چون آتش رشک و حسد برافروزد."

۵۳ - قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ ﴿١﴾ مَلِكِ النَّاسِ ﴿٢﴾ إِلَهِ النَّاسِ ﴿٣﴾ مِنْ شَرِّ
الْوَسْوَاسِ الْخَنَّاسِ ﴿٤﴾ الَّذِي يُوَسْوِسُ فِي صُدُورِ النَّاسِ ﴿٥﴾ مِنَ الْغِنَّةِ وَالنَّاسِ ﴿٦﴾
[سوره الناس].

"بگو من پناه می جویم به پروردگار آدمیان، پادشاه آدمیان، اله یکتا معبود
آدمیان. از شر وسوسه‌ی شیطان. آن شیطان که وسوسه و اندیشه‌ی بد افکند
در دل مردمان. چه آن شیطان از جنس جن باشد یا از نوع انسان."

۵۴ - فَاللَّهُ خَيْرٌ حَفِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ ﴿١٦﴾ [یوسف: ۶۴].

"خدا بهترین نگهبان و مهربان‌ترین مهربانان است."

۵۵ - رَبَّنَا تَقَبَّلْ مِنَّا إِنَّكَ أَنْتَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿١٢٧﴾ [البقره: ۱۲۷].

"پروردگارا! این را از ما قبول فرما، تویی که دعای خلق را اجابت کنی
و به اسرار همه دانایی."

۵۶ - سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَتَحِيَّتُهُمْ فِيهَا سَلَامٌ وَعَاخِرُ دَعْوَاهُمْ أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ

رَبِّ الْعَالَمِينَ ﴿١٠﴾ [یونس: ۱۰].

"بارالها! تو از هر نقص و آرایش پاک و منزهی و ثنای آن‌ها در بهشت
سلامت ابدی می‌بخشد و آخرین سخنشان ستایش پروردگار عالمیان است."
این آخرین دعا بود از دعاهای مؤمنان که با عنایت خداوند توانستم از
کتاب خداوند برگزینم. از خداوند خواهانم که فایده‌ی آن را به بندگان خود
تا روز قیامت برساند. آمین (۴۳).

فصل پنجم

در دعاهای انتخاب شده از صحیح ترین سنت مطهر

۱ - ((لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَرَبُّ الْأَرْضِ وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ)) (۴۴).

"معبودی به حق نیست مگر خدای بزرگ و بردبار. معبودی به حق نیست مگر پروردگار عرش بزرگ. معبودی به حق نیست مگر پروردگار آسمان ها و زمین و عرش بزرگ."

۲ - ((لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ، أَعَزَّ جُنْدَهُ، وَنَصَرَ عَبْدَهُ، وَغَلَبَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ، فَلَا شَيْءَ بَعْدَهُ)) (۴۵).

"معبودی جز خدای یکتا نیست؛ سربازان خود را عزت داد و آنان را نصرت داد و به تنهایی احزاب را مغلوب نمود؛ پس هیچ چیز پس از او نیست (همه‌ی چیزها نسبت به ذات خدا مانند این است که اصلا وجود ندارد)."

۳ - ((اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ، مِلْءُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَمِثْلُ مَا شِئْتَ مِنْ شَيْءٍ بَعْدُ، أَهْلَ الثَّنَاءِ وَالْمَجْدِ، أَحَقُّ مَا قَالَ الْعَبْدُ وَكُنَّا لَكَ عَبْدٌ)) (۴۶).

"ستایش به اندازه‌ی پُری آسمان ها و پُری زمین و آن چه میان آن دو است و پُری آن چه می‌خواهی از هر چیز پس از آن. تو سزاوار مدح و بزرگی هستی، تو سزاوارترینی نسبت به آن چه بنده ات گفت و همه‌ی ما بنده‌ی تویم."

۴ - ((اللَّهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ نُورُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ قَيِّمُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ، وَلَكَ الْحَمْدُ أَنْتَ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَنْ فِيهِنَّ، أَنْتَ الْحَقُّ، وَوَعْدُكَ الْحَقُّ، وَقَوْلُكَ الْحَقُّ، وَلِقَاؤُكَ الْحَقُّ، وَالْجَنَّةُ حَقٌّ، وَالنَّارُ حَقٌّ، وَالنَّبِيُّونَ حَقٌّ، وَالسَّاعَةُ حَقٌّ، اللَّهُمَّ لَكَ أَسَلَمْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، وَإِلَيْكَ أُنَبِّتُ، وَبِكَ خَاصَمْتُ، وَإِلَيْكَ حَاكَمْتُ، فَاعْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ، وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ، أَنْتَ إِلَهِي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ)) (۴۷).

"خدایا! ستایش از آن توست. تو نور آسمان ها و زمین و هر چه در آن است هستی و ستایش از آن توست. تو تدبیرکننده ی آسمان ها و زمین و هر چه در آن است، هستی و ستایش از آن توست. تو پروردگار آسمان ها و زمین و هر چه در آن است هستی و ستایش از آن توست. از آن توست هستی آسمان و زمین و هر چه در آن است ستایش از آن توست. تو پادشاه آسمان ها و زمینی و ستایش از آن توست. تو حقی و وعده ی تو راست است و کلام تو و دیدار تو و بهشت و دوزخ حقیقت است و پیامبران و محمد بر حقند و قیامت حقیقت است. خدایا! خود را به تو اسلیم کردم و بر تو توکل کردم. به تو ایمان آوردم و به سوی تو بازگشتیم و برای تو با دشمن پیکار کردم و به دستور تو حکم کردم. پس گناهان گذشته و آینده و نهان

و آشکار مرا بیامرزد. تو معبود منی، نیست معبودی به حق مگر تو.

اللَّهُمَّ أَعُوذُ بِرِضَاكَ مِنْ سَخَطِكَ، وَبِمَعَاذِكَ مِنْ عِقَابِكَ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْكَ، لَا أَحْصِي ثَنَاءَ عَلَيْكَ، أَنْتَ كَمَا أَثْنَيْتَ عَلَيَّ نَفْسِكَ.^{۴۸}

"خدایا! به رضای تو از خشمت به عافیت تو از عذابت، به تو پناه می‌برم و پناه می‌برم از خشمت و نمی‌توانم بشمارم مدح تو را آن چنان که خودت خود را مدح گفته ای."

۶ - ((اللَّهُمَّ لَا مَانِعَ لِمَا أَعْطَيْتَ، وَلَا مُعْطِيَ لِمَا مَنَعْتَ، وَلَا يَنْفَعُ ذَا الْجُدِّ مِنْكَ الْجُدُّ))^(۴۹).

"خدایا! بازدارنده ای از آن چه خواهی عطا فرمایی، نیست و نه دهنده ای از آن چه خواهی منع نمایی. و سود ندهد توانگری توانگری اش را نزد تو."

۷ - ((اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ عَلَى [إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى] آلِ إِبْرَاهِيمَ، إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ. وَبَارِكْ عَلَى مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ مُحَمَّدٍ كَمَا بَارَكْتَ عَلَى [إِبْرَاهِيمَ وَعَلَى] آلِ إِبْرَاهِيمَ [فِي الْعَالَمِينَ] إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ))^(۵۰).

"خدایا! بر محمد و آل محمد درود و رحمت فرست؛ چنان که بر ابراهیم و آل ابراهیم رحمت فرستادی (در دو جهان). همانا تو ستایش شده و بزرگواری. پروردگارا! بر محمد و آل محمد برکت فرست؛ چنان که بر ابراهیم و آل ابراهیم برکت نازل فرمودی (در دو جهان). به درستی که تو ستایش شده و بزرگواری."

۸ - ((اللَّهُمَّ مُصَرِّفَ الْقُلُوبِ، صَرِّفْ قَلْبِي عَلَى طَاعَتِكَ))^(۵۱).

"ای اختیار کننده‌ی دل‌ها! دلم را به سوی طاعتت هدایت کن."

۹ - ((اللَّهُمَّ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً، وَفِي الآخِرَةِ حَسَنَةً، وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ))^(۵۲).

"خدایا! ما را از نعمت‌های دنیا و آخرت (هر دو) بهره‌مند گردان و از آتش دوزخ نگاهدار."

۱۰ - ((اللَّهُمَّ إِنِّي ظَلَمْتُ نَفْسِي ظُلْمًا كَثِيرًا، وَلَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ، فَاعْفِرْ لِي مَغْفِرَةً مِنْ عِنْدِكَ وَارْحَمْنِي، إِنَّكَ أَنْتَ الْعَفُورُ الرَّحِيمُ))^(۵۳).

"خدایا! همانا من به خود ظلم کردم، ظلمی بسیار زیاد و جز تو کسی گناهان را نمی‌آمرزد، پس مرا بیامرز، آمرزش از فضل و کرم خودت و به من رحم فرما. همانا تو بسیار آمرزنده و مهربانی."

۱۱ - ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ جَهْدِ البَلَاءِ، وَدَرَكِ الشَّقَاءِ، وَسُوءِ الْقَضَاءِ، وَشَمَاتَةِ الأَعْدَاءِ))^(۵۴).

"خدایا! من از شدت رنج بلا و بدبختی و قضا و سرنوشت بد و از خوشحالی دشمن، به تو پناه می‌برم."

۱۲ - ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِعِزَّتِكَ الَّذِي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ الَّذِي لَا يَمُوتُ وَلا يَحْنُ وَالإِنْسُ يَمُوتُونَ))^(۵۵).

"خدایا! به عزت تو که معبودی به حق جز تو نیست که هرگز نمی‌میرد، به تو پناه می‌برم. و جن و انس می‌میرند."

۱۳ - ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ النَّارِ وَعَذَابِ النَّارِ، وَفِتْنَةِ الْقَبْرِ وَعَذَابِ الْقَبْرِ، وَشَرِّ فِتْنَةِ الْغَيْ، وَشَرِّ فِتْنَةِ الْفَقْرِ))^(۵۶).

"خدایا! از فتنه‌ی آتش و عذاب دوزخ و فتنه و عذاب قبر و از شر فتنه‌ی ثروت‌مندی و از شر فتنه‌ی فقر، به تو پناه می‌برم."

۱۴ - ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ وَالْهَرَمِ، وَالْمَأْتَمِ وَالْمَغْرَمِ))^(۵۷).

"خدایا! از تنبلی و پیری و گناه و بدهکاری، به تو پناه می‌برم."

۱۵ - ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ، وَالْحُبْنِ وَالْبُخْلِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ))^(۵۸).

"خدایا! هرآینه من از ناتوانی و تنبلی و ترس و بخیلی، به تو پناه می‌برم و از عذاب قبر به تو پناه می‌برم و از فتنه‌ی زندگی و برزخ، به تو پناه می‌برم."

۱۶ - ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ))^(۵۹).

"خدایا! از شر فتنه‌ی مسیح دجال (دروغگوی که خود را مسیح می‌پندارد و انتظار دارد مردم از او پیروی کنند) به تو پناه می‌برم."

۱۷ - ((اللَّهُمَّ اغْسِلْ قَلْبِي بِمَاءِ الثَّلْجِ وَالْبَرْدِ، وَنَقِّ قَلْبِي مِنَ الْخَطَايَا كَمَا نَقَّيْتَ الثَّوْبَ الْأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ، وَبَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ))^(۶۰).

"خدایا! دلم را با آب و یخ و تگرگ بشوی و از خطاها پاک گردان؛ چنان که لباس سفید را از چرک و آلودگی پاک کردی. و بین من و خطاهایم فاصله انداز چنان که بین مشرق و مغرب فاصله انداختی."

۱۸ - ((اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي هَزْلِي وَجِدِّي، وَخَطِيئِي وَعَمْدِي، وَكُلُّ ذَلِكَ عِنْدِي))^(۶۱).

"خدایا! شوخی من و جدی من و خطای من و عمد من و همه‌ی این‌ها که نزد من است را ببامرز".

۱۹ - ((اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ، وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ، أَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ، وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ))^(۶۲).

"خدایا! گناهان گذشته و آینده و نهان و آشکار مرا ببخشای. تو پیشی دهنده و عقب اندازنده‌ای و تو بر همه چیز توانایی".

۲۰ - ((اللَّهُمَّ اجْعَلْ فِي قَلْبِي نُورًا، وَفِي بَصَرِي نُورًا، وَفِي سَمْعِي نُورًا، وَعَنْ يَمِينِي نُورًا وَعَنْ يَسَارِي نُورًا، وَفَوْقِي نُورًا وَتَحْتِي نُورًا، وَأَمَامِي نُورًا وَخَلْفِي نُورًا، وَاجْعَلْ لِي نُورًا))^(۶۳).

"خدایا! در قلبم نوری قرار ده و در چشمم نوری و در گوشم نوری. و از سمت راستم نوری و از سمت چپم نوری قرار ده. و از بالایم و از پایینم و از جلویم و از پشت سرم نوری و برایم نوری قرار ده".

۲۱ - ((اللَّهُمَّ عَلَّمَنِي الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ، وَفَقَّهَنِي فِي الدِّينِ))^(۶۴).

"خدایا! مرا علم قرآن و سنت بیاموز و در دین آگاهی‌ام ده".

۲۲ - ((اللَّهُمَّ ثَبِّتْنِي وَاجْعَلْنِي هَادِيًا مَهْدِيًّا))^(۶۵).

"خدایا! مرا ثابت قدم دار و مرا هدایت کننده (رهنما) و هدایت شده

بگردان".

۲۳ - ((اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي مَالاً وَوَلَدًا وَبَارِكْ لِي [فِي مَا أَعْطَيْتَنِي]))^(۶۶).

"خدایا! مرا روزی ده و فرزند عطا فرما و در آن چه به من دادی، برکت ده."

۲۴ - ((اللَّهُمَّ أَصْلِحْ لِي دِينِي الَّذِي هُوَ عِصْمَةُ أَمْرِي، وَأَصْلِحْ لِي دُنْيَايَ الَّتِي فِيهَا مَعَاشِي، وَأَصْلِحْ لِي آخِرَتِي الَّتِي فِيهَا مَعَادِي، وَاجْعَلِ الْحَيَاةَ زِيَادَةً لِي فِي كُلِّ خَيْرٍ، وَاجْعَلِ الْمَوْتَ رَاحَةً لِي مِنْ كُلِّ شَرٍّ))^(۶۷).

"خدایا! دین مرا اصلاح کن که حفظ کار من، در آن است و دنیا را اصلاح کن که روزی من در آن است و آخرت مرا اصلاح کن که معاد و بازگشت من به آن است و زندگی را در خیر بسیار و مرگ را از هر شر برایم راحت بگردان."

۲۵ - ((اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذُنُوبِي كُلَّهَا، دِقَّةً وَجِلَّةً، وَأَوَّلَهُ وَآخِرَهُ، وَعَلَانِيَتَهُ وَسِرَّهُ))^(۶۸).

"خدایا! مرا ببامرز. همه‌ی گناهانم را، کم آن و زیاد آن، اول آن و آخر آن آشکار آن و نهان آن را."

۲۶ - ((اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي، وَاهْدِنِي، وَعَافِنِي، وَارْزُقْنِي))^(۶۹).

"پروردگارا! از گناهان و تقصیراتم درگذر و به من رحم کن و مرا هدایت فرما و عافیت ده و روزی ام ده."

۲۷ - ((اللَّهُمَّ اهْدِنِي وَسَدِّدْنِي))^(۷۰).

"خدایا! مرا هدایت فرما و بر راه راست پایداری ده."

۲۸ - ((اللَّهُمَّ آتِ نَفْسِي تَقْوَاهَا، وَزَكِّهَا أَنْتَ خَيْرٌ مِنْ زَكَّاهَا، أَنْتَ وَلِيُّهَا وَمَوْلَاهَا))^(۷۱).

"خدایا! به نفسم تقوا عطا فرما و آن را پاک گردان؛ که تو بهترین پاک کنندگانی. تو مالک نفس من و صاحب آن هستی."

۲۹ - ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَىٰ وَالتَّقَىٰ، وَالْعَفَافَ وَالْغِنَى))^(۷۲).

"خدایا! از تو هدایت و تقوا و پاکی و بی نیازی خواهانم."

۳۰ - ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ، وَتَحَوُّلِ عَافِيَتِكَ، وَفُجَاءَةِ

نِقْمَتِكَ، وَجَمِيعِ سَخَطِكَ))^(۷۳).

"خدایا! من از زوال و نیست شدن نعمت بر خودم و از برگشتن تندرستی ام (به سوی بیماری و ناخوشی) و از عقوبت ناگهانیات و از خشم و غضبت به تو پناه می‌برم."

۳۱ - ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا عَمِلْتُ وَمِنْ شَرِّ مَا لَمْ أَعْمَلْ))^(۷۴).

"خدایا! از شر آن چه انجام داده ام و از شر آن چه انجام نداده ام، به تو پناه می‌برم."

۳۲ - ((اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَاوَاتِ وَرَبَّ الْأَرْضِ وَرَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، رَبَّنَا وَرَبَّ

كُلِّ شَيْءٍ، فَالِقَ الْحَبِّ وَالنَّوَى، وَمُنزِلَ التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْفُرْقَانِ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ كُلِّ شَيْءٍ أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهِ، اللَّهُمَّ أَنْتَ الْأَوَّلُ فَلَيْسَ قَبْلَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الْآخِرُ فَلَيْسَ بَعْدَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الظَّاهِرُ فَلَيْسَ فَوْقَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الْبَاطِنُ فَلَيْسَ دُونَكَ شَيْءٌ، اقْضِ عَنَّا الدَّيْنَ وَأَغْنِنَا مِنَ الْفَقْرِ))^(۷۵).

"خدایا! ای پروردگار هفت آسمان و پروردگار عرش بزرگ. ای پروردگار ما و پروردگار همه چیز، شکافنده‌ی دانه‌ها و هسته‌ها، نازل کننده‌ی تورات و انجیل و قرآن، از شر هر چیزی که تو گیرنده و مهارکننده‌ی آن هستی به تو پناه می‌برم. خدایا! تو نخستینی که پیش از تو چیزی نیست و تو آخرینی که پس از تو چیزی نیست و تو آشکاری که آشکارتر از تو چیزی نیست و تو پنهانی که پنهان‌تر از تو چیزی نیست، وام و بدهکاری ما را ادا کن و از تنگدستی، توانگرمان فرما."

۳۳ - ((اللَّهُمَّ رَبَّ جَبْرَائِيلَ وَمِيكَائِيلَ وَإِسْرَافِيلَ، فَاطِرَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ، عَالِمَ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ، أَنْتَ تَحْكُمُ بَيْنَ عِبَادِكَ فِيمَا كَانُوا فِيهِ يَخْتَلِفُونَ، اهْدِنِي لِمَا اخْتُلِفَ فِيهِ مِنَ الْحَقِّ بِإِذْنِكَ، إِنَّكَ تَهْدِي مَنْ تَشَاءُ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ))^(۷۶).

"خدایا! ای پروردگار جبرئیل و میکائیل و اسرافیل، ای آفریننده‌ی آسمان‌ها و زمین، آگاه به نهان و آشکار، تو میان بندگان در چیزی که آن‌ها در آن اختلاف کنند، حکم می‌کنی. مرا در آن چه اختلاف کرده شده، به سوی حق هدایت فرما. به راستی که تو هرکه را خواهی، به راه راست هدایت می‌کنی."

۳۴ - ((اللَّهُمَّ أَنْتَ الْمَلِكُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، أَنْتَ رَبِّي وَأَنَا عَبْدُكَ، ظَلَمْتُ نَفْسِي وَاعْتَرَفْتُ بِذُنُوبِي فَاعْفِرْ لِي ذُنُوبِي جَمِيعًا، إِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ))^(۷۷).

"خدایا! تو پادشاهی. غیر از تو پروردگاری نیست. تو معبود منی و من بنده‌ی تو هستم. به خود ستم کرده‌ام و به گناهم اعتراف دارم. همه‌ی گناهان مرا ببخشای؛ زیرا غیر از تو هیچ کس گناهان را نمی‌بخشاید."

۳۵ - ((اللَّهُمَّ اهْدِنِي لَأَحْسَنِ الْأَخْلَاقِ لَا يَهْدِي لِأَحْسَنِهَا إِلَّا أَنْتَ، وَاصْرِفْ عَنِّي سَيِّئَهَا لَا يَصْرِفْ عَنِّي سَيِّئَهَا إِلَّا أَنْتَ))^(۷۸).

"خدایا! مرا به بهترین رفتار و اخلاق هدایت فرما که هیچ کس جز تو، به اخلاق خوب هدایت نمی‌کند و اخلاق بد را از من بران؛ چون هیچ کس جز تو از اخلاق بد نمی‌راند."

۳۶ - ((اللَّهُمَّ أَنْتَ رَبِّي لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ، خَلَقْتَنِي وَأَنَا عَبْدُكَ، وَأَنَا عَلَى عَهْدِكَ وَوَعْدِكَ مَا اسْتَطَعْتُ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا صَنَعْتُ، أَبُوءُ لَكَ بِنِعْمَتِكَ عَلَيَّ، وَأَبُوءُ [لَكَ] بِذَنْبِي فَاغْفِرْ لِي، فَإِنَّهُ لَا يَغْفِرُ الذُّنُوبَ إِلَّا أَنْتَ))^(۷۹).

"خدایا! تو پروردگار منی. معبودی به حق مگر تو که مرا آفریدی، نیست. و من بنده‌ی تو هستم و تا جایی که بتوانم به پیمان و وعده‌ی تو پایدارم. از شر آن چه انجام داده‌ام، به تو پناه می‌برم. از نعمت تو بر خود آگاهم و به گناهم اعتراف دارم. مرا هرآینه بیامرز؛ زیرا جز تو کسی آمرزنده نیست."

۳۷ - ((اللَّهُمَّ أَحْيِنِي مَا كَانَتْ الْحَيَاةُ خَيْرًا لِي، وَتَوَفَّنِي إِذَا كَانَتْ الْوَفَاةُ خَيْرًا لِي))^(۸۰).

"خدایا! اگر زنده ماندنم بهتر است، مرا زنده بدار و اگر مردنم بهتر است، مرا بمیران."

۳۸ - ((اللَّهُمَّ بِاسْمِكَ أَحْيَا وَبِاسْمِكَ أَمُوتُ))^(۸۱).

"با نام تو ای خدا، زنده می شوم و می میرم."

۳۹ - ((اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَعَافِنِي وَاعْفُ عَنِّي))^(۸۲).

"پروردگارا! از گناهان و تقصیراتم درگذر و به من رحم کن و مرا

عافیت ده و ببخشای."

۴۰ - ((اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَوْقَ كَثِيرٍ مِنْ خَلْقِكَ مِنَ النَّاسِ،

وَأَدْخِلْنِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ مُدْخَلًا كَرِيمًا))^(۸۳).

"خدایا! در روز قیامت مرا بالای بسیاری از آفریدگانت قرار ده و مرا در

روز قیامت به جایگاهی کریم و خوب وارد گردان."

۴۱ - ((اللَّهُمَّ ارْزُقْنِي شَهَادَةً فِي سَبِيلِكَ، وَاجْعَلْ مَوْتِي فِي بَلَدِ رَسُولِكَ))^(۸۴)

ﷺ.

"خدایا! شهادت در راه خودت را روزی ام گردان و مرگم را در مدینه

الرسول ﷺ (مدینه‌ی منوره) قرار ده."

۴۲ - ((اللَّهُمَّ لَا عَيْشَ إِلَّا عَيْشُ الْآخِرَةِ، فَأَكْرِمِ الْأَنْصَارَ وَالْمُهَاجِرَةَ))^(۸۵).

"خدایا! هیچ زندگی نیست مگر زندگی آخرت، پس انصار و مهاجرین

را عزت و بزرگی عطا فرما."

۴۳ - اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي، وَاجْعَلْنِي مَعَ الرَّفِيقِ الْأَعْلَى ﴿مَعَ الَّذِينَ أَنْعَمَ

اللَّهُ عَلَيْهِمْ مِنَ النَّبِيِّينَ وَالصَّادِقِينَ وَالشُّهَدَاءِ وَالصَّالِحِينَ وَحَسُنَ أُولَئِكَ

رَفِيقًا ﴿٦٩﴾ [النساء: ٦٩]]^(۸۶).

"خدایا! مرا ببخشای و به من رحم کن و مرا با خود (رفیق الاعلی) بگردان با کسانی که به آن‌ها نعمت دادی، با پیامبران و صدیقان و شهیدان و نیکوکاران؛ که چه نیکو رفیقانی هستند."

۴۴ - ((اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ، وَمِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ، وَمِنْ نَفْسٍ لَا تَشْبَعُ، وَمِنْ دَعْوَةٍ لَا يُسْتَجَابُ لَهَا))^(۸۷).

"خدایا! از علم و دانشی که سود و فایده ای نمی‌رساند و از دلی که فروتن نمی‌شود و از نفسی که سیر نمی‌شود و از دعایی که مستجاب نمی‌شود به تو پناه می‌برم."

خدای را سپاس می‌گویم که به من توفیق و عنایت عطا فرمود تا این کتاب را به پایان برسانم و با فضل و یاری خدا بتوانم صد دعای جامع را از قرآن و سنت درخشان پیامبر در این جا بیاورم.

وَصَلَّى اللَّهُ وَسَلَّم عَلَى عَبْدِهِ وَرَسُولِهِ النَّبِيِّ الْأُمِّيِّ مُحَمَّدِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ، خَاتَمِ النَّبِيِّينَ وَإِمَامِ الْمُرْسَلِينَ، وَعَلَى آلِهِ وَأَزْوَاجِهِ وَذُرِّيَّاتِهِ وَأَصْحَابِهِ أَجْمَعِينَ، وَمَنْ تَبِعَهُمْ بِإِحْسَانٍ إِلَى يَوْمِ الدِّينِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ .

پی نویس

- (۱) ابوداود؛ الوتر؛ باب: الدُّعاء؛ حدیث(۱۴۷۹) از نعمان بن بشیر رضی الله عنهما. و ترمذی؛ الدعوات؛ باب: منه «الدُّعاء معَّ العبادة»؛ حدیث(۳۳۷۲) همچنین از او.
- (۲) متفق علیه از حدیث ابی هریره رضی الله عنه؛ استخراج بخاری؛ التوحید؛ باب: فی المشیئة والإرادة؛ حدیث(۷۴۷۴). و مسلم؛ الإیمان؛ باب: اختباء النبی صلی الله علیه و آله دعوة الشفاعة لأمته؛ حدیث(۱۹۸).
- (۳) بخاری؛ التفسیر؛ باب: ﴿ولا تجهر بصلاتك ولا تخافت بها﴾؛ حدیث(۴۷۲۳) از عایشه رضی الله عنها. و مسلم؛ الصلاة؛ باب: التوسط فی القراءة فی الصلاة الجهریة...؛ حدیث(۴۴۷) همچنین از او. و لفظ از بخاری است.
- (۴) بخاری؛ الزکاة؛ باب: صلاة الإمام ودعائه لصاحب الصدقة؛ حدیث(۱۴۹۷) از عبد الله ابن أبی أوفی رضی الله عنهما. و مسلم؛ الزکاة؛ باب: الدُّعاء لمن أتى بصدقة؛ حدیث(۱۰۷۸) همچنین از او. و لفظ از مسلم است.
- (۵) نووی در (الأذکار)؛ باب الأذکار المتعلقة بالزکاة.
- (۶) متفق علیه از حدیث أنس رضی الله عنه؛ بخاری؛ الدعوات؛ باب: الدُّعاء بكثرة المال والولد والبركة؛ حدیث(۶۳۷۸). و مسلم؛ فضائل الصحابة؛ باب: من فضائل أنس بن مالك؛ حدیث(۲۴۸۰).
- (۷) متفق علیه از حدیث عایشه رضی الله عنها؛ بخاری؛ الأذان؛ باب: الدُّعاء قبل السلام؛ حدیث(۸۳۲). و مسلم؛ المساجد؛ باب: ما يستعاذ منه فی الصلاة؛ حدیث(۵۸۹).
- (۸) ترمذی؛ الدعوات؛ باب: ما جاء فی فضل الدُّعاء؛ حدیث(۳۳۷۰) از ابی هریره رضی الله عنه و قال: (حسن غریب).
- (۹) ابوداود؛ الصلاة؛ باب: الدعاء؛ حدیث(۱۴۸۸) از سلمان فارسی رضی الله عنه. و ترمذی؛ الدعوات؛ باب: «إن الله حیي کریم»؛ حدیث(۳۵۵۶) همچنین از او. و قال: (حسن غریب) و رواه بعضهم ولم یرفعه "ا. هـ. و آن چه بین دو پرانتز است از اضافاتی است که در روایت ترمذی آمده است.
- (۱۰) ترمذی؛ القدر؛ باب: ما جاء لا یرد القدر إلا الدعاء؛ حدیث(۲۱۳۹) از سلمان رضی الله عنه. و قال: (حسن غریب).

(۱۱) ترمذی؛ الدعوات؛ باب فی انتظار الفرج و غیر ذلك؛ حدیث (۳۵۷۳) از عبادة بن صامت رضی اللہ عنہ، و احمد در مسند المکثرین از حدیث ابی هریره رضی اللہ عنہ؛ حدیث (۹۷۸۴). و لفظ انتخاب شده از ترمذی است و گفت: حدیث حسن صحیح. و آن چه بین دو پرانتز است از اضافاتی است که در روایت احمد آمده است.

(۱۲) مسلم؛ الزکاة؛ باب: قبول الصدقة من الکسب الطیب و تربیتها؛ حدیث (۱۰۱۵) از ابیهریره رضی اللہ عنہ.

(۱۳) ترمذی؛ الدعوات؛ باب: فی إيجاب الدُّعاء بتقدیم الحمد والثناء والصلاة علی النبی صلی اللہ علیہ و آله و سلم قبله؛ حدیث (۳۴۷۶) از فضالة بن عبید رضی اللہ عنہ که گفت: (هذا حدیث حسن).

(۱۴) بخاری؛ الدعوات؛ باب: لیعزم المسألة فإنه لا مکره له؛ حدیث (۶۳۳۸) از انس رضی اللہ عنہ. و مسلم؛ الذکر والدُّعاء؛ باب: العزم بالدُّعاء ولا یقل إن شئت؛ حدیث (۲۶۷۸) همچنین از او. و لفظ از بخاری است.

(۱۵) متفق علیه از حدیث ابی هریره رضی اللہ عنہ؛ بخاری؛ الدعوات؛ باب: یتستجاب للعبد ما لم یعجل حدیث (۶۳۴۰). و مسلم؛ الذکر والدُّعاء؛ باب: بیان أنه یتستجاب للداعي ما لم یعجل؛ حدیث (۲۷۳۵).

(۱۶) بخاری؛ الدعوات؛ باب: ما یکره من السُّجوع فی الدُّعاء؛ حدیث (۶۳۳۷) از ابن عباس رضی الله عنهما. ومعنی: (لا یفعلون إلا ذلك" أي لا یفعلون إلا ذلك الاجتناب)، كما بینہ البخاری عقب الروایة، یعنی انجام نمی دهند مگر دوری از آن؛ چنان که در آخر روایت بخاری آمده است.

(۱۷) متفق علیه از حدیث عبدالله بن زید المازنی رضی اللہ عنہ؛ بخاری؛ الدعوات؛ باب: الدُّعاء مستقیل القبلة؛ حدیث (۶۳۴۳). و مسلم؛ صلاة الاستسقاء؛ حدیث (۸۹۴).

(۱۸) نگا: بخاری؛ الاستسقاء؛ باب: الاستسقاء فی حُطبة الجمعة غیر مستقیل القبلة؛ حدیث (۱۰۱۴) از انس رضی اللہ عنہ. والدعوات؛ باب: الدُّعاء غیر مستقیل القبلة؛ حدیث (۶۳۴۲) همچنین از او.

(۱۹) بخاری؛ الاستسقاء؛ باب: رفع الإمام یده فی الاستسقاء؛ حدیث (۱۰۳۱) از انس رضی اللہ عنہ، و همچنین = استخراج شده از الدعوات؛ باب: رفع الأیدی فی الدُّعاء؛ حدیث (۶۳۴۱) همچنین از او. و استخراج مسلم از صلاة الاستسقاء؛ باب: رفع الیدین بالدُّعاء فی الاستسقاء؛ حدیث (۸۹۵) همچنین از او.

- (۲۰) بخاری؛ الدعوات؛ باب: قول: لاجول ولاقوة إلا بالله؛ حدیث(۶۴۰۹) از ابوموسی رضی الله عنه. و مسلم؛ الذکر والدعاء؛ باب: استحباب، خفض الصوت بالذکر؛ حدیث(۲۷۰۴) همچنین از او. و لفظ از مسلم است.
- (۲۱) قسمتی از حدیث، استخراج بخاری؛ الدعوات؛ باب: تکریر الدُّعاء؛ حدیث(۶۳۹۱) از عایشه رضی الله عنها. و مسلم؛ السلام؛ باب: السُّحر؛ حدیث(۲۱۸۹) همچنین از او. و لفظ از مسلم است.
- (۲۲) مختصری است از معنای حدیثی که در صحیحین ذکر شده است: استخراج بخاری؛ البیوع؛ باب: إذا اشتری شیئاً... حدیث(۲۲۱۵). و همچنین در بسیاری از مواضع از ابن عمر رضی الله عنهما. و مسلم؛ الذکر والدُّعاء؛ باب: قصّة أصحاب الغار الثلاثة... حدیث(۲۷۴۳) همچنین از او.
- (۲۳) ابوداود؛ الوتر؛ باب: الدُّعاء؛ حدیث(۱۴۸۲) از عایشه رضی الله عنها. و ابن حبان؛ حدیث(۲۴۱۲).
- (۲۴) مسلم؛ الصلاة؛ باب: ما يقال في الركوع والسجود؛ حدیث(۴۸۲) از ابی هریره رضی الله عنه.
- (۲۵) قسمتی از حدیث، استخراج ترمذی؛ الدعوات؛ باب: في العفو والعافية؛ حدیث(۳۵۹۸) از ابیهریره رضی الله عنه.
- (۲۶) ترمذی؛ الدعوات؛ باب: في دعاء يوم عرفة؛ حدیث(۳۵۸۵) از عمرو بن شعيب از پدرش از پدر بزرگش رضی الله عنه.
- نووی در الأذکار؛ باب: الأذکار في العشر الأول من ذي الحجة: ضعّف الترمذی إسناده. اهـ، ونص قول الترمذی هو: هذا حدیث حسن غریب من هذا الوجه، وحمّاد بن أبی حمید - الروای عن عمرو بن شعيب - هو محمّد بن أبی حمید وهو إبراهيم الأنصاري المدني وليس هو بالقوي عند أهل الحديث. اهـ ثم إن النووي رحمه الله قد ذكر بعده ما يشهد له، وهو ما أخرجه مالك في الموطأ مرسلًا (۱-۲۲)؛ بلفظ: (أفضل الدعاء يوم عرفة، وأفضل ما قلت أنا والنبيون من قبلي: لا إله إلا الله وحده لا شريك له). هذا، وقد حسّنه الألباني رحمه الله في صحيح الجامع حدیث(۳۲۷۴).
- (۲۷) قسمتی از معنای حدیثی است استخراج مسلم؛ الحج؛ باب: في فضل الحجّ والعمرة ويوم عرفة؛ حدیث(۱۳۴۸) از عایشه رضی الله عنها. ونصه (ما من يوم أكثر من أن يُعتق الله فيه عبداً من النار، من يوم عرفة وإنه ليدنو، ثم يباهي بهم الملائكة، فيقول: ما أراد هؤلاء؟).
- (۲۸) با معنای آن از الأذکار نووی؛ فصل: في الأذکار والدعوات المستحبّات بعرفات استفادة شده است.

(۲۹) بخاری؛ الحجّ؛ باب: التهجير بالزّواج يوم عرفة؛ حديث(۱۶۶۰) از قول سالم بن عبدالله بن عمر للحجاج: (إن كنت تريد السنة فاقصر- الخطبة وعجل الوقوف) اگر سنت خواستی، خطبه را کم کن، فقال ابن عمر: صدق، ابن عمر گفت: راست گفت. وهمچنین در بخاری، حديث(۱۶۶۳) از او.

(۳۰) بخاری؛ کتاب: الحجّ؛ باب: الجمع بين الصلاتين بعرفة؛ حديث(۱۶۶۲) از قول ابن عمر رضي الله عنهما: (إنهم كانوا يجمعون بين الظهر والعصر في السنة) آن ها بين ظهر و عصر- جمع می کردند.

(۳۱) قسمتی از حديث، استخراج بخاری؛ الزکاة؛ باب: أخذ الصدقة من الأغنياء؛ حديث(۱۴۹۶) از ابن عباس رضي الله عنهما. و مسلم؛ الإیمان؛ باب: الدّعاء إلى الشهادتين ...؛ حديث(۱۹) همچنين از او. و لفظ از مسلم است.

(۳۲) ترمذی؛ الدعوات؛ باب: في فضل سؤال العافية والمعافاة؛ حديث(۳۵۱۳) از عایشه رضي الله عنها. و قال: حسن صحيح. و استخراج أحمد در مسند النساء، از حديث عایشه؛ حديث(۲۵۸۹۸) و در جاهای بسیار دیگر.

(۳۳) ترمذی؛ الدعوات؛ باب: ما ذُكِر في دعوة المسافر؛ حديث(۳۴۴۸) از ابی هريره ؓ. و احمد؛ مسند المكثرين، از حديث ابی هريره ؓ؛ حديث(۷۵۰۱) و در جاهای بسیار دیگر.

(۳۴) ابوداود؛ الصلاة؛ باب: في الدّعاء بين الأذان والإقامة؛ حديث(۵۲۱) از انس ؓ. و ترمذی؛ الصلاة؛ باب: ما جاء في أن الدّعاء لا يردّ بين الأذان والإقامة؛ حديث(۲۱۲) همچنين از او. و قال: حسن صحيح.

(۳۵) متفق عليه از حديث ابی هريره ؓ: استخراج بخاری؛ الجمعة؛ باب: الساعة التي في يوم الجمعة؛ حديث(۹۳۵). و مسلم؛ الجمعة؛ باب: في الساعة التي في يوم الجمعة؛ حديث(۸۵۲).

(۳۶) نکا: الأذکار في صلوات مخصوصة؛ باب: الأذکار المستحبة يوم الجمعة وليلتها والدعاء.

(۳۷) مسلم؛ الجمعة؛ باب: في الساعة التي في يوم الجمعة؛ حديث(۸۵۳) از ابوموسی اشعري ؓ. و فيه [تَقْضِي] بالبناء للمفعول بدل [يقضي].

(۳۸) احمد؛ مسند المكثرين، از حديث ابی هريره ؓ؛ حديث(۷۸۱۰). و در مسند الأنصار از حديث سعد بن عباده ؓ؛ حديث(۲۲۸۲۴) با زیادت: [مالم يسأل مأثماً، أو قطيعة رحم] بدون این که از گناهی و یا قطع رحمی سؤال کند. و در مسند المکّين، از حديث أبيلبابة

البدری رضی اللہ عنہ؛ حدیث (۱۵۶۳۳) با زیادت: [مالم یسأل حراما] بدون این که از حرامی سؤال کند.

توجه: قال الإمام أحمد رحمه الله: أكثر الحديث في الساعة التي ترجي فيها إجابة الدعوة أنها بعد صلاة العصر وترجي بعد زوال الشمس. اه، بهترین و بیشترین ساعت ها که = امید است دعاها مستجاب شود پس از نماز عصر- و همچنین پس از غروب آفتاب. نقله الترمذی از امام أحمد در الجمعة من جامعه، باب ما جاء في الساعة التي ترجي في يوم الجمعة، بعد ذکر حدیث أنس رضی اللہ عنہ؛ حدیث (۴۸۹).

(۳۹) ابوداود؛ الصلاة؛ باب: الإجابة أیة ساعة هي في يوم الجمعة؛ حدیث (۱۰۴۸) از جابر بن عبد الله رضي الله عنهما. و ترمذی؛ الصلاة؛ باب: ما جاء في الساعة التي ترجي في يوم الجمعة؛ حدیث (۴۹۱) از ابی هريره رضی اللہ عنہ. نسائی؛ الصلاة؛ باب: ذكر الساعة التي يستجاب فيها الدعاء يوم الجمعة؛ حدیث (۱۴۳۱) همچنین از او. و لفظ انتخاب شده از ابی داود است.

(۴۰) نگا: زاد المعاد؛ لابن القيم؛ ج ۱ ص ۱۳۱؛ فصل: في استجابة الدعاء في ساعة من يوم الجمعة.

(۴۱) متفق عليه از حدیث ابی هريره رضی اللہ عنہ؛ بخاری؛ التهجد؛ باب: الدعاء والصلاة آخر الليل؛ حدیث (۱۱۴۵). و مسلم؛ صلاة المسافرين وقصرها؛ باب: الترغيب في الدعاء والذكر في آخر الليل والإجابة فيه؛ حدیث (۷۵۸).

(۴۲) رتبت الأدعية من الآيات الكريمة مفتوحة بقوله تعالى: (ربنا) ثم: (رب) ثم: (قل) ليسهل على القارئ الكريم حفظها والدعاء بها حسب الحال وكل منها مرتب بحسب ترتيب السور.

(۴۳) ذكرت سورة الكافرون لكونها براءة من الشرك وسورة الإخلاص لكونها تعدل ثلث القرآن والمعوذتين = لكونهما تحفظان المؤمن من كل شر ومن السحر بخاصة وقد ثبت ذلك جميعه في سنة النبي صلى الله عليه وسلم. ثم ختمت بالثلاثة الأخيرة -مع كونها ليست أخيرة في ترتيب السور- لمناسبتها ختم الدعاء. والله المستعان.

(۴۴) متفق عليه از حدیث ابن عباس رضي الله عنهما: استخراج بخاري؛ الدعوات؛ باب: الدعاء عند الكرب؛ حدیث (۶۳۴۶). و مسلم؛ الذكر والدعاء؛ باب: دعاء الكرب؛ حدیث (۲۷۳۰).

(۴۵) متفق عليه از حدیث ابی هريره رضی اللہ عنہ؛ استخراج بخاري؛ المغازي؛ باب: غزوة الخندق وهي الأحزاب؛ حدیث (۴۱۱۴). و مسلم؛ الذكر والدعاء؛ باب: التعوذ من شر ما عُيِلَ ومن شر ما لم يُعْمَل؛ حدیث (۲۷۲۴).

- (۴۶) قسمتی از حدیث، استخراج مسلم؛ الصلاة؛ باب: ما يقول إذا رفع رأسه من الركوع؛ حدیث (۴۷۷) از ابی سعید خدری رضی الله عنه.
- (۴۷) متفق علیه از حدیث ابن عباس رضی الله عنهما: استخراج بخاری؛ التوحید؛ باب: قول الله تعالى ﴿يريدون أن يبدلوا كلام الله﴾ [الفتح: ۱۵]؛ حدیث (۷۴۹۹). و مسلم؛ صلاة المسافرين وقصرها؛ باب: الدعاء في صلاة الليل وقيامه؛ حدیث (۷۶۹).
- (۴۸) مسلم؛ الصلاة؛ باب: ما يقال في الركوع والسجود؛ حدیث (۴۸۶) از عایشه رضی الله عنها.
- (۴۹) قسمتی از حدیث، استخراج مسلم؛ الصلاة؛ باب: ما يقول إذا رفع رأسه من الركوع؛ حدیث (۴۷۷) از ابی سعید خدری رضی الله عنه.
- (۵۰) بخاری؛ أحاديث الأنبياء؛ پس از باب: (يزفون)؛ حدیث (۳۳۷۰) و در بسیاری از جاهای دیگر، از کعب بن عجرة رضی الله عنه. و مسلم؛ الصلاة؛ باب: الصلاة علي النبي صلى الله عليه وسلم بعد التشهد؛ حدیث (۴۰۵) همچنین از او. و این زیادت در هر دو موضع در روایت بخاری آمده است: [ابراهيم و علي] و زیادت [في العالمين] در روایت مسلم آمده است.
- (۵۱) مسلم؛ القدر؛ باب: تصريف الله تعالى القلوب كيف شاء؛ حدیث (۲۶۵۴) نزد عبدالله ابن عمرو رضی الله عنهما.
- (۵۲) متفق علیه از حدیث انس رضی الله عنه: استخراج بخاری؛ التفسیر؛ باب: ﴿ومنهم من يقول ربنا آتنا في الدنيا حسنة﴾ [البقرة: ۲۰۱]؛ حدیث (۴۵۲۲). و مسلم؛ الذکر والدعاء؛ باب: فضل الدعاء باللهم ﴿آتنا في الدنيا حسنة وفي الآخرة حسنة﴾ حدیث (۲۶۹۰).
- (۵۳) متفق علیه از حدیث عبد الله بن عمرو رضی الله عنهما: استخراج بخاری؛ الأذان؛ باب: الدعاء قبل السلام؛ حدیث (۸۳۴). و مسلم؛ الذکر والدعاء؛ باب: استحباب خفض الصوت بالذکر؛ حدیث (۲۷۰۴) وهذا الدعاء قد علمه رسول الله صلى الله عليه وسلم لأبي بكر رضی الله عنه كما في الرواية عينها و این دعا را رسول الله صلى الله عليه وسلم به ابوبکر آموختند.
- (۵۴) متفق علیه از حدیث ابی هریره رضی الله عنه: استخراج بخاری؛ الدعوات؛ باب: التعوذ من جهد البلاء؛ حدیث (۶۳۴۷). و مسلم؛ الذکر والدعاء؛ باب: التعوذ من سوء القضاء؛ حدیث (۲۷۰۷).
- (۵۵) متفق علیه از حدیث ابن عباس رضی الله عنهما: استخراج بخاری؛ التوحید؛ باب: قول الله تعالى ﴿وهو العزيز الحكيم﴾؛ حدیث (۷۳۸۳). و مسلم؛ الذکر والدعاء؛ باب: التعوذ من شر ما عُجل ومن شر ما لم يُعْمَل؛ حدیث (۲۷۱۷) بزيادة.

(۵۶) قسمتی از روایت متفق علیها از حدیث عایشه رضی الله عنها: استخراج بخاری؛ الدعوات؛ باب: التَّوَعُّدُ مِنْ فِتْنَةِ الْفَقْرِ؛ حدیث (۶۳۷۷). و مسلم؛ الذِّكْرُ وَالِدُعَاءُ؛ باب: التَّوَعُّدُ مِنْ شَرِّ الْفِتَنِ وَغَيْرِهَا؛ حدیث (۵۸۹).

(۵۷) قسمتی از روایت متفق علیها از حدیث عایشه رضی الله عنها: استخراج بخاری؛ الدعوات؛ باب: التَّوَعُّدُ مِنْ الْمَأْتَمِ وَالْمَغْرَمِ؛ حدیث (۶۳۶۸). و مسلم؛ الذِّكْرُ وَالِدُعَاءُ؛ باب: التَّوَعُّدُ مِنْ شَرِّ الْفِتَنِ وَغَيْرِهَا؛ حدیث (۵۸۹).

(۵۸) قسمتی از روایت متفق علیها از حدیث انس رضی الله عنه: استخراج بخاری؛ الدعوات؛ باب: التَّوَعُّدُ مِنْ فِتْنَةِ الْفَقْرِ؛ حدیث (۶۳۶۷). و مسلم؛ الذِّكْرُ وَالِدُعَاءُ؛ باب: التَّوَعُّدُ مِنْ شَرِّ الْعِجْزِ وَالْكَسْلِ وَغَيْرِهِ؛ حدیث (۲۶۰۷).

(۵۹) قسمتی از روایت متفق علیها از حدیث عایشه رضی الله عنها: استخراج بخاری؛ الدعوات؛ باب: = التَّوَعُّدُ مِنْ فِتْنَةِ الْفَقْرِ؛ حدیث (۶۳۷۷). و مسلم؛ الذِّكْرُ وَالِدُعَاءُ؛ باب: التَّوَعُّدُ مِنْ شَرِّ الْفِتَنِ وَغَيْرِهَا؛ حدیث (۵۸۹).

(۶۰) قسمتی از حدیث، استخراج بخاری؛ الدعوات؛ باب: التَّوَعُّدُ مِنْ فِتْنَةِ الْفَقْرِ؛ حدیث (۶۳۷۷) از عایشه رضی الله عنها. و مسلم؛ المساجد؛ باب: مَا يُقَالُ بَيْنَ تَكْبِيرَةِ الْإِحْرَامِ وَالْقِرَاءَةِ؛ حدیث (۵۹۸) از ابی هریره رضی الله عنه. و لفظ از بخاری است.

(۶۱) قسمتی از روایت متفق علیها از حدیث ابو موسی رضی الله عنه: استخراج بخاری؛ الدعوات؛ باب: قَوْلُ النَّبِيِّ ﷺ: (اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا قَدَمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ)؛ احادیث (۶۳۹۸، ۶۳۹۹). و مسلم؛ الذِّكْرُ وَالِدُعَاءُ؛ باب: التَّوَعُّدُ مِنْ شَرِّ مَا عُيِلَ وَمِنْ شَرِّ مَا لَمْ يُعْمَلْ؛ حدیث (۲۷۱۹).

(۶۲) همان منبع.

(۶۳) متفق علیه از حدیث ابن عباس رضی الله عنهما: استخراج بخاری؛ الدعوات؛ باب: الدُّعَاءُ إِذَا انْتَبَهَ بِاللَّيْلِ؛ حدیث (۶۳۱۶). و مسلم؛ صلاة المسافرين وقصرها؛ باب: الدُّعَاءُ فِي صَلَاةِ اللَّيْلِ وَقِيَامِهِ؛ حدیث (۷۶۳).

(۶۴) از دعای رسول الله ﷺ که به ابن عباس رضی الله عنهما آموختند، استفاده شده. استخراج بخاری؛ العلم؛ باب: قَوْلُ النَّبِيِّ ﷺ: (اللَّهُمَّ عَلِّمْنَا الْكِتَابَ)؛ حدیث (۷۵). و در فضائل الصحابة؛ باب: ذِكْرُ ابْنِ عَبَّاسٍ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا؛ حدیث (۳۷۵۶). همچنين در الوضوء؛ باب: وَضْعُ الْمَاءِ = عند الخلاء؛ حدیث (۱۴۳) همهي آن از ابن عباس رضی الله عنهما.

(۶۵) از دعای رسول الله ﷺ که به جریر بن عبد الله رضی الله عنه آموختند، استفاده شده. در روایت متفق علیها از حدیث جریر رضی الله عنه، استخراج بخاری؛ الجهاد؛ باب: مَنْ لَا يَثْبُتُ عَلَيِ الْخَيْلِ؛

حدیث (۳۰۳۶). و مسلم؛ فضائل الصحابة؛ باب: من فضائل جریر بن عبد الله؛ حدیث (۲۴۷۵).

(۶۶) از دعای رسول الله ﷺ که به انس رضی الله عنه آموختند، استفاده شده. متفق علیه از حدیث انس رضی الله عنه نزد: بخاری؛ الصوم؛ باب: من زار قوماً...؛ حدیث (۱۹۸۲). و مسلم؛ فضائل الصحابة؛ باب: من فضائل أنس بن مالك؛ حدیث (۲۴۸۰) و زیادت آخر آن نزد مسلم است.

(۶۷) مسلم؛ الذکر والدعاء؛ باب: التعوذ من شر ما عُجل ومن شر ما لم يُعْمَل؛ حدیث (۲۷۲۰) از ابی هریره رضی الله عنه .

(۶۸) مسلم؛ الصلاة؛ باب: ما يقال في الركوع والسجود؛ حدیث (۴۸۳) از ابی هریره رضی الله عنه .

(۶۹) مسلم؛ الذکر والدعاء؛ باب: فضل التهليل والتسبيح والدعاء؛ حدیث (۲۶۹۷) از ابی مالك اشجعي رضی الله عنه .

(۷۰) مسلم؛ الذکر والدعاء؛ باب: التعوذ من شر ما عُجل ومن شر ما لم يُعْمَل؛ حدیث (۲۷۲۵) از علی رضی الله عنه . وهو دعاء علمه النبي ﷺ لعلی رضی الله عنه .

(۷۱) قسمتی از حدیث، استخراج مسلم؛ الذکر والدعاء؛ باب: التعوذ من شر ما عُجل ومن شر ما لم يُعْمَل؛ حدیث (۲۷۲۲) از زید بن أرقم رضی الله عنه .

(۷۲) مسلم؛ الذکر والدعاء؛ باب: التعوذ من شر ما عُجل ومن شر ما لم يُعْمَل؛ حدیث (۲۷۲۱) از عبد الله بن مسعود رضی الله عنه . قال مسلم: غير أن محمد بن المثني قال [والعقّة] . اهـ اي: بدل [والعقاف].

(۷۳) مسلم؛ الذکر والدعاء؛ باب: أكثر أهل الجنة الفقراء؛ حدیث (۲۷۳۹) از عبد الله بن عمر رضي الله عنهما.

(۷۴) مسلم؛ الذکر والدعاء؛ باب: التعوذ من شر ما عُجل ومن شر ما لم يُعْمَل؛ حدیث (۲۷۱۶) از عایشه رضي الله عنها.

(۷۵) مسلم؛ الذکر والدعاء؛ باب: ما يقول عند النوم...؛ حدیث (۲۷۱۳) از ابی هریره رضی الله عنه .

(۷۶) مسلم؛ صلاة المسافرين وقصرها؛ باب: الدعاء في صلاة الليل وقيامه؛ حدیث (۷۷۰) از عایشه رضي الله عنها.

(۷۷) قسمتی از حدیث، استخراج مسلم؛ صلاة المسافرين وقصرها؛ باب: الدعاء في صلاة الليل وقيامه؛ حدیث (۷۷۱) از علی رضی الله عنه .

(۷۸) همان منبع.

- (۷۹) بخاری؛ الدعوات؛ باب: أفضل الاستغفار؛ حديث (۶۳۰۶) از شداد بن أوس رضي الله عنه؛ حديث (۶۳۲۳) همچنین از او. و لفظ [لك] مثبت في الرواية الثانية.
- (۸۰) بخاری؛ المرضى؛ باب: تمنى المريض الموت؛ حديث (۵۶۷۱) از أنس بن مالك رضي الله عنه. و مسلم؛ الذكر والدعاء والتوبة والاستغفار؛ باب: باب كراهة تمنى الموت لضرب نزل به؛ حديث (۲۶۸۰) از أنس بن مالك رضي الله عنه. ويقول المسلم هذا الدعاء إن خاف الفتنة من ضرب أصابه، كما في الرواية نفسها:
- ((لا يتمنى أحدكم الموت من ضرب أصابه، فإن كان لابد فاعلاً فليقل: ... الحديث)) .
- (۸۱) مسلم؛ الذكر والدعاء؛ باب: ما يقول عند النوم؛ حديث (۲۷۱۰) از براء بن عازب رضي الله عنه.
- (۸۲) قسمتي از حديث، استخراج مسلم؛ الجنائز؛ باب: الدعاء للميت في الصلاة؛ حديث (۹۳۶) از عوف بن مالك رضي الله عنه.
- (۸۳) استفاده شده از من دعای النبي صلى الله عليه وآله بر عبيد ابي عامر و ابو موسي اشعري رضي الله عنهما وهو في الصحيحين. استخراج بخاري؛ المغازي؛ باب: غزوة أوطاس؛ حديث (۴۳۲۳). و در بسیاری از جاهای دیگر از ابو موسي رضي الله عنه. و مسلم؛ فضائل الصحابة؛ باب: من فضائل أصحاب الشجرة؛ حديث (۲۴۹۸) همچنین از او.
- (۸۴) موقوف من قول عمر رضي الله عنه؛ استخراج بخاري؛ فضائل المدينة؛ باب: پس از باب كراهية النبي صلى الله عليه وآله أن تُعري المدينة؛ حديث (۱۸۹۰).
- (۸۵) متفق عليه از حديث سهل بن سعد رضي الله عنه؛ استخراج بخاري؛ مناقب الأنصار؛ باب: دعاء النبي صلى الله عليه وآله ((أصلح الأنصار والمهاجرة))؛ حديث (۳۷۹۸). و مسلم؛ الجهاد والسَّير؛ باب: غزوة الأحزاب وهي الخندق؛ حديث (۱۸۰۵).
- (۸۶) بخاري؛ المغازي؛ باب: مرض النبي صلى الله عليه وآله ووفاته؛ حديث (۴۴۴۰) از عايشه رضي الله عنها. و مسلم؛ فضائل الصحابة؛ باب: في فضل عائشة رضي الله عنها؛ حديث (۲۴۴۴) والزيادة من نص الآية الكريمة لمسلم رحمه الله. وهذا الدعاء هو آخر كلام النبي صلى الله عليه وآله في مرضه الذي مات فيه صلى الله عليه وآله كما في الرواية نفسها.
- (۸۷) قسمتي از حديث، استخراج مسلم؛ الذكر والدعاء؛ باب: التعوذ من شر ما عُمل ومن شر ما لم يُعْمَل؛ حديث (۲۷۲۲) از زيد بن أرقم رضي الله عنه.

حلقه دوم از سلسله

(توشه‌ی مؤمن) به پایان رسید و حلقه سوم به عنوان (ورد

شبانه روزی) در پی آن می‌آید.